

Independent Evaluation Commission for assessing the integrity of candidates
for the position of member in the self-administration bodies of judges and prosecutors

Comisia independentă de evaluare a integrității candidaților la funcția
de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor

*Decizia nr. 10 din 12 martie 2024 cu privire la evaluarea reluată a lui Nicolae ȘOVA,
Candidat la funcția de membru în Consiliul Superior al Magistraturii*

Comisia independentă de evaluare a integrității candidaților la funcția de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor („Comisia”) a deliberat în privat la data de 12 martie 2024. Membrii participanți au fost:

1. Herman von HEBEL
2. Victoria HENLEY
3. Nadejda HRIPTIEVSCHI
4. Tatiana RĂDUCANU
5. Nona TSOTSORIA

Comisia emite următoarea decizie, care a fost adoptată în acea dată:

I. Procedura

Nicolae ȘOVA, judecător în cadrul Judecătoriei Chișinău, sediul Centru („candidatul”), s-a aflat pe lista candidaților remisă de Consiliul Superior al Magistraturii în adresa Comisiei la 6 aprilie 2022 în vederea evaluării pentru funcția de membru în Consiliul Superior al Magistraturii.

Candidatul a fost numit în funcția de judecător la 17 iunie 2005, pe un termen de cinci ani, pentru a activa la Judecătoria sectorului Botanica din Chișinău. Candidatul a fost numit în funcția de judecător până la atingerea plafonului de vârstă la 30 iunie 2010. La 1 ianuarie 2017, candidatul a fost numit în funcția de judecător la Judecătoria Chișinău. La 11 decembrie 2018, candidatul a fost numit în funcția de judecător specializat pe cauze de insolvabilitate la Judecătoria Chișinău, sediul Centru, în vigoare din 1 ianuarie 2019. La 2 noiembrie 2021, candidatul a fost numit în funcția de vicepreședinte interimar al Judecătoriei Chișinău, sediul Centru și președinte interimar al Judecătoriei Chișinău.

Candidatul a fost evaluat inițial de către Comisie (în continuare „evaluarea inițială”) începând cu data de 8 iulie 2022. Candidatul a depus voluntar chestionarul privind integritatea etică la data de 5 iulie 2022. La data de 15 iulie 2022, candidatul a depus Declarația de avere și interese personale pentru ultimii cinci ani (în continuare „declarația pentru cinci ani”), conform art. 9 alin. (2) din Legea nr. 26/2022 privind unele măsuri aferente selectării candidaților la funcția de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor (în continuare „Legea nr. 26/2022”), care include lista persoanelor apropiate din sistemul judecătoresc, al procuraturii și în serviciul public, așa cum prevede același articol. În timpul evaluării inițiale, Comisia a colectat informații din multiple surse.¹

¹Sursele din care s-au obținut informații cu privire la candidații evaluați au inclus, în general, Autoritatea Națională de Integritate, Serviciul Fiscal de Stat, Inspectoratul General al Poliției de Frontieră, instituții financiare, instituții

Candidatul a răspuns, de asemenea, la întrebările scrise și solicitările de informații ale Comisiei.² Candidatul nu a solicitat accesul la materialele evaluării conform art. 12 alin. (4) lit. c) din Legea nr. 26/2022 și, prin urmare, nu a primit materialele. La data de 2 decembrie 2022, candidatul a participat la audiere în ședință publică în fața Comisiei. Comisia a emis decizia de nepromovare a candidatului la data de 13 ianuarie 2023.

La 6 februarie 2023, candidatul a contestat decizia Comisiei la Curtea Supremă de Justiție (în continuare „CSJ”) conform art. 14 alin. (1) și (2) din Legea nr. 26/2022. La data de 1 august 2023, completul de judecată special, instituit în cadrul Curții Supreme de Justiție pentru examinarea contestațiilor declarate împotriva deciziilor Comisiei (în continuare „completul de judecată special al CSJ”) a emis decizia de admitere a contestației depuse de candidat, anulând decizia Comisiei și dispunând reevaluarea candidatului.

Comisia a inițiat reluarea procedurii de evaluare a candidatului la data de 8 septembrie 2023. Candidatul a răspuns la două runde de întrebări scrise din partea Comisiei, inclusiv șapte subîntrebări și o solicitare de documente suplimentare. Comisia a colectat informații suplimentare din diverse surse, conform necesităților, pentru a aborda problemele examinate în cadrul evaluării reluate.

Candidatul a primit o notificare cu privire la faptele și dubiile serioase, din partea Comisiei, la data de 7 februarie 2024. În urma cererii candidatului din 14 februarie 2024, la data de 15 februarie 2024 candidatului i s-a acordat acces la materialele evaluării reluate conform art. 12 alin. (4) lit. c) din Legea nr. 26/2022. Candidatul a răspuns la notificarea cu privire la fapte și dubiile serioase la data de 22 februarie 2024. Candidatul nu a solicitat desfășurarea unei audieri.

II. Cadrul normativ privind evaluarea și evaluarea reluată

Legea nr. 180/2023 pentru interpretarea unor prevederi ale Legii nr. 26/2022 privind unele măsuri aferente selectării candidaților pentru funcția de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor și a Legii nr. 65/2023 privind evaluarea externă a judecătorilor și a candidaților pentru funcția de judecător la Curtea Supremă de Justiție din 7 iulie 2023 (în continuare „Legea nr. 180/2023”), prevede că în sensul art. 3 alin. (2) și art. 4 alin. (2) din Legea nr. 26/2022, Comisia de evaluare nu este o autoritate publică în sensul Codului administrativ. Completul de judecată special al CSJ a conchis că Legea nr. 180/2023 a consolidat înțelegerea faptului că Comisia de evaluare este o autoritate publică specifică în felul său, adică nu este o persoană juridică de drept public. Completul de judecată special al CSJ a mai reținut că, în

publice, surse deschise precum rețelele de socializare și reportajele jurnalistice de investigație și rapoartele membrilor societății civile. Nu toate sursele au furnizat informații referitoare la fiecare candidat și nu toate informațiile furnizate de surse cu privire la candidat au fost pertinente pentru evaluarea Comisiei. A fost verificată corectitudinea și relevanța tuturor informațiilor primite.

² Comisia a trimis candidatului trei runde de 29 de întrebări, inclusiv 71 de subîntrebări și 25 de solicitări de documente suplimentare.

conformitate cu art. 72 alin. (6) din Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative, actul normativ de interpretare nu are efecte retroactive, cu excepția cazurilor când prin interpretarea normelor de sancționare se creează o situație mai favorabilă. Completul de judecată special al CSJ a dispus reluarea evaluării, care a avut loc după intrarea în vigoare a Legii nr. 180/2023; astfel, Legea nr. 180/2023 se aplică în cadrul evaluării reluate.

Ghidată de scopul de a apăra principiile fundamentale ale statului de drept (art.1 alin. (3) din Constituție), suveranitatea și puterea de stat (art. 2 din Constituție), deciziile Comisiei sunt adoptate în conformitate cu legea, urmăresc scopurile legitime enumerate în Legea nr. 26/2022 și rezultatul este necesar pentru ca o societate democratică să atingă scopul sau scopurile respective.³ Evaluarea de către Comisie a integrității candidaților constă în verificarea integrității lor etice și financiare (art. 8 alin. (1) din Legea nr. 26/2022) în vederea sporirii integrității viitorilor membri ai Consiliului Superior al Magistraturii, Consiliului Superior al Procurorilor și ai organelor specializate ale acestora, precum și în vederea sporirii încrederii societății în activitatea organelor de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor, dar și în general, în sistemul justiției (preambulul Legii nr. 26/2022). Sporirea încrederii societății în sistemul de justiție și buna funcționare a acestor instituții sunt subiecte de mare interes public.⁴ Comisia de la Veneția și Directoratul General Drepturile Omului și Statul de Drept (DGI) al Consiliului Europei (în continuare „Comisia de la Veneția și DGI”) au reținut că evaluarea integrității nu se aplică judecătorilor sau procurorilor în ceea ce privește rolurile lor de judecători sau procurori și, prin urmare, nu afectează independența acestor roluri. Cu toate acestea, este o parte crucială a structurii de guvernare a sistemului de justiție din Republica Moldova că judecătorii și procurorii să servească periodic în organele de autoadministrare și au subliniat că acestea sunt mai mult decât funcții administrative; sunt roluri cruciale în asigurarea bunei guvernări a acestor organe din sistemul justiției. Prin urmare, Comisia de la Veneția și DGI au mai observat că integritatea personală a membrilor care alcătuiesc Consiliile Superioare (ale judecătorilor și procurorilor) este un element esențial al naturii acestor organe; asigură încrederea cetățenilor în instituțiile de justiție – încrederea în magistrați și în integritatea lor. Într-o societate care respectă valorile fundamentale ale democrației, încrederea cetățenilor în acțiunea Consiliilor Superioare depinde foarte mult, sau esențial, de integritatea personală, competența și credibilitatea membrilor lor.⁵ Opinia Comisiei de la Veneția nr. 1069/2022 a notat în mod special că crearea unor organe ad-hoc pentru evaluarea integrității judecătorilor și procurorilor se bazează pe presupunerea că sistemul de justiție are deficiențe extrem de grave și că există îndoieli sistemice cu privire la integritatea magistraților.⁶

³ *Mutatis mutandis, Xhoxhaj contra Albaniei*, nr. 15227/19, paragraful 378, 31 mai 2021; *Nikëhasani contra Albaniei*, nr. 58997/18, paragraful 93, 13 decembrie 2022.

⁴ *Baka contra Ungariei* [GC], nr. 20261/12, paragraful 171, 23 iunie 2016; *Morice contra Franței* [GC], nr. 29369/10, paragraful 125, CtEDO 2015.

⁵ Opinia comună nr. 1069/2021 a Comisiei de la Veneția și a Directoratului General Drepturile Omului și Statul de Drept (DGI) al Consiliului Europei cu privire la unele măsuri legate de selecția candidaților pentru funcțiile administrative în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor și modificarea unor acte normative, 13 decembrie 2021 (în continuare „Opinia Comisiei de la Veneția nr. 1069/2021 cu privire la proiectul de lege nr. 26/2022”), paragrafele 15 și 11.

⁶ Opinia Comisiei de la Veneția nr. 1069/2021 cu privire la proiectul de lege nr. 26/2022, paragrafele 11 și 12.

Cu referire la justificarea procedurilor de evaluare externă („vetting”), atât în contextul albanez, cât și în cel ucrainean, Comisia de la Veneția a comentat în repetate rânduri că măsurile extraordinare de verificare a judecătorilor și procurorilor nu au fost „doar justificate”, ci au fost „necesare pentru ca Albania să se protejeze de flagelul corupției, care, dacă nu este abordată, ar putea distruge complet sistemul său judiciar”.⁷ În aceste contexte, Comisia de la Veneția a luat în considerare problemele majore existente, în ceea ce privește corupția și incompetența în sistemul judiciar, influența politică asupra numirii judecătorilor în perioada anterioară, și lipsa, aproape completă, de încredere publică în onestitatea sau competența sistemului judiciar.⁸ Într-o opinie din 2019 privind un proiect de lege, din Republica Moldova, care includea evaluarea externă a judecătorilor CSJ, Comisia de la Veneția și DGI au luat în considerare evaluarea făcută de autorități, în special, două rezoluții ale Parlamentului European⁹ care au declarat că „în ultimii ani, sistemul de justiție a arătat o lipsă fără precedent de independență și supunere la interese oligarhice” și că „instituții naționale și internaționale au declarat Republica Moldova un stat capturat”.¹⁰ Comisia de la Veneția și DGI au remarcat, de asemenea, că în cele din urmă este de competența autorităților moldovenești să decidă dacă situația predominantă din sistemul justiției al Republicii Moldova creează o bază suficientă pentru supunerea tuturor judecătorilor și procurorilor, precum și a membrilor Consiliului Superior al Magistraturii și Consiliului Superior al Procurorilor, unor evaluări extraordinare de integritate.¹¹ După cum a statuat Curtea Europeană a Drepturilor Omului (în continuare „CtEDO”) în multe rânduri, autoritățile naționale, în principiu, sunt mai bine plasate decât o instanță internațională pentru a evalua necesitățile și condițiile locale.¹² Este relevant să menționăm că într-o opinie recentă a Comisiei de la Veneția referitoare la Georgia s-a ajuns la concluzii similare cu privire la necesitatea unui proces național consultativ incluziv pentru abordarea posibilelor măsuri de reformă, inclusiv evaluarea integrității membrilor Consiliului Superior al Judecătorilor din acea țară, având în vedere acuzațiile persistente de lipsă de integritate în cadrul Consiliului Superior. Opinia a subliniat în mod expres opțiunea temporară de a utiliza consilii consultative mixte naționale/internaționale pentru a facilita această procedură.¹³

⁷ Opinia Finală a Comisiei de la Veneția nr. 824/2015 cu privire la proiectul revizuit de amendamente constituționale privind sistemul judiciar al Albaniei, 15 ianuarie 2016, paragraful 52.

⁸ Opinia comună nr. 801/2015 a Comisiei de la Veneția și a Directoratului Drepturile Omului (DHR) din cadrul Directoratului General Drepturile Omului și Statul de Drept (DGI) cu privire la Legea privind Sistemul Judiciar și Statutul Judecătorilor și amendamentele la Legea privind Consiliul Superior al Justiției din Ucraina, 23 martie 2015, paragrafele 72-74.

⁹ Rezoluția din 5 iulie 2018 privind criza politică din Moldova ca urmare a invalidării alegerilor locale din Chișinău (2018/2783(RSP)) și Rezoluția din 14 noiembrie 2018 privind punerea în aplicare a Acordului de Asociere UE – Republica Moldova (2017/2281(INI)).

¹⁰ Opinia comună interimară nr. 966/2019 a Comisiei de la Veneția și a Directoratului Drepturile Omului (DHR) din cadrul Directoratului General Drepturile Omului și Statul de Drept (DGI) al Consiliului Europei cu privire la proiectul de lege privind reforma CSJ și a Procuraturii, din 14 octombrie 2019, paragraful 46.

¹¹ Opinia Comisiei de la Veneția nr. 1069/2021 cu privire la proiectul de lege nr. 26/2022, paragraful 42.

¹² A se consulta, printre altele, *M.A. contra Danemarcei* [GC], nr. 6697/18, paragraful 147, 9 iulie 2021; *THÖRN contra Suediei*, 24547/18, paragraful 48, 1 septembrie 2022; a se consulta și Protocolul nr. 15, care a intrat în vigoare la 1 august 2021.

¹³ Opinia de urmărire a Comisiei de la Veneția nr. CDL-AD(2023)033 referitoare la Opiniile Anterioare privind Legea Organică cu privire la Instanțele de drept comun, Georgia, 9 octombrie 2023, paragrafele 10, 11, 24.

Conform art. 8 alin. (2) din Legea nr. 26/2022, se consideră că un candidat corespunde criteriului de integritate etică dacă:

- a) nu a încălcat grav regulile de etică și conduită profesională a judecătorilor, a procurorilor sau, după caz, a altor profesii, precum și nu a admis, în activitatea sa, acțiuni sau inacțiuni reprobabile, care ar fi inexplicabile din punctul de vedere al unui profesionist în domeniul dreptului și al unui observator imparțial;
- b) în privința acestuia nu există suspiciuni rezonabile privind comiterea actelor de corupție, actelor conexe actelor de corupție sau faptelor coruptibile în sensul Legii integrității nr. 82/2017;
- c) nu a încălcat regimul juridic al declarării averii și intereselor personale, al conflictelor de interese, al incompatibilităților, al restricțiilor și/sau al limitărilor.

O serie de versiuni ale codurilor de etică au fost aplicabile judecătorilor în perioada de timp cuprinsă de evaluare. Codurile au fost: *Codul de etică profesională al judecătorului*, adoptat la Conferința judecătorilor din 4 februarie 2000, *Codul de etică al judecătorului*, aprobat prin Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii nr. 366/15 din 29 noiembrie 2007, *Codul de etică și de conduită profesională al judecătorului*, aprobat prin Hotărârea nr. 8 a Adunării Generale a Judecătorilor din 11 septembrie 2015, modificat prin Hotărârea nr. 12 a Adunării Generale a Judecătorilor din 11 martie 2016, precum și *Comentariul la Codul de etică și de conduită profesională al judecătorului*, aprobat prin Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii nr. 230/12 din 8 mai 2018. Din 2018, *Ghidul Integrității Judecătorilor*, aprobat prin Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii nr. 318/16 din 3 iulie 2018 este o altă sursă relevantă în scopul evaluării aspectelor de integritate judiciară.

De asemenea, Principiile de la Bangalore privind conduita judiciară, adoptate de Grupul Judiciar pentru Întărirea Integrității Justiției ca Proiect al Codului de Conduită Judiciară de la Bangalore 2001 și astfel cum au fost revizuite la Masa Rotundă a Președinților Curților Supreme din 25 - 26 noiembrie 2002 și aprobate de Consiliul Economic și Social al Națiunilor Unite, rezoluția 2006/23 („Principiile de la Bangalore privind conduita judiciară”) oferă îndrumări relevante.

Avizul nr. 3 al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) în atenția Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei privind principiile și regulile care reglementează conduita profesională a judecătorilor, în special etica, comportamentul incompatibil și imparțialitatea, adoptat la 19 noiembrie 2002 („CCJE (2002) Op. N° 3”) oferă îndrumări suplimentare.

Conform art. 8 alin. (4) din Legea nr. 26/2022, se consideră că un candidat corespunde criteriului de integritate financiară dacă:

- a) averea candidatului a fost declarată în modul stabilit de legislație;
- b) Comisia constată că averea dobândită de către candidat în ultimii 15 ani corespunde veniturilor declarate.

Art. 2 alin. (2) din Legea nr. 26/2022 prevede că evaluarea candidaților include o verificare a

averii persoanelor apropiate ale candidaților, astfel cum sunt definite în Legea nr. 133/2016 privind declararea averii și a intereselor personale, precum și a persoanelor prevăzute la art. 33 alin. (4) și (5) din Legea nr. 132/2016 cu privire la Autoritatea Națională de Integritate.

Conform art. 8 alin. (5) din Legea nr. 26/2022, pentru evaluarea integrității financiare a candidatului, Comisia verifică:

- a) respectarea de către candidat a regimului fiscal în partea ce ține de achitarea impozitelor la folosirea mijloacelor și veniturilor rezultate din proprietatea deținută, precum și a veniturilor impozabile, și în partea ce ține de achitarea drepturilor de import și drepturilor de export;
- b) respectarea de către candidat a regimului juridic al declarării averii și intereselor personale;
- c) modul de dobândire a bunurilor aflate în proprietatea sau posesia candidatului ori a persoanelor specificate la art. 2 alin. (2), precum și cheltuielile legate de întreținerea acestor bunuri;
- d) sursele de venit ale candidatului și, după caz, ale persoanelor specificate la art. 2 alin. (2);
- e) dacă există sau nu contracte de împrumut, credit, leasing, asigurare sau alte contracte care pot asigura beneficii de ordin financiar, în care candidatul, persoana specificată la art. 2 alin. (2) sau persoana juridică în care aceștia au calitatea de beneficiari efectivi este parte contractantă;
- f) dacă există sau nu donații în care candidatul sau persoana specificată la art. 2 alin. (2) are statut de donatar sau de donator;
- g) alte aspecte relevante pentru clarificarea originii averii candidatului și pentru justificarea acesteia.

În aprecierea criteriilor aferente integrității etice și integrității financiare și în luarea deciziilor cu privire la acestea, Comisia nu depinde de constatările altor organe cu competențe în domeniul respectiv (art. 8 alin. (6) din Legea nr. 26/2022). Comisia apreciază materialele acumulate cu privire la candidați după intima sa convingere, formată în urma cercetării multiaspectuale, complete și obiective a informației. Niciunul dintre materialele prezentate nu are o forță probantă prestabilită fără aprecierea lui de către Comisie (art. 10 alin. (9) din Legea nr. 26/2022).

Conform art. 4 alin. (1) din Legea nr. 26/2022, Comisia de evaluare are independență funcțională și autonomie decizională față de orice persoane fizice sau juridice, indiferent de forma juridică de organizare a acestora, inclusiv față de fracțiunile politice și partenerii de dezvoltare care au participat la desemnarea membrilor acesteia.

Se consideră că un candidat nu întrunește criteriile de integritate dacă s-a constatat existența unor dubii serioase privind conformitatea candidatului cu cerințele prevăzute la art. 8, care nu au fost înlăturate de către persoana evaluată (art. 13 alin. (5) din Legea nr. 26/2022). În acest sens, trebuie făcută o distincție între „*evaluarea externă a membrilor în funcție*” („*vetting of serving*

members”) și evaluarea externă a candidaților pentru funcția de membru în aceste organe („pre-vetting of candidates”). Verificările de integritate ce vizează candidații la funcția de membru în Consiliul Superior al Magistraturii, Consiliul Superior al Procurorilor și în organele lor specializate (conform Legii nr. 26/2022) reprezintă un proces de filtrare și nu un proces judiciar de evaluare externă („judicial vetting process”). Ca atare, acestea pot fi considerate, dacă sunt implementate corect, ca un echilibru între beneficiile acestei măsuri cu privire la contribuția adusă la sporirea încrederii în justiție, și posibilele efecte negative.¹⁴ Această distincție importantă între procesele de evaluare externă a subiecților în funcție și evaluarea externă a candidaților a fost evidențiată și într-un alt raport recent al Comisiei de la Veneția privind procesul de evaluare externă în Kosovo, care a menționat că „Într-un sistem de verificări prealabile a integrității, decizia de a nu recruta un candidat poate fi justificată în caz de simplă îndoială, pe baza unei evaluări a riscurilor. Cu toate acestea, decizia de a evalua negativ un deținător actual al postului ar trebui să fie legată de un indiciu de încălcare a legii, de exemplu avere inexplicabilă, chiar dacă nu poate fi dovedit dincolo de orice îndoială că această avere provine din surse ilegale”. Totodată, „În alte investigații, cum ar fi verificarea mai largă a integrității, sarcina probei se va realiza pe baza echilibrului probabilităților”.¹⁵ În cazul Legii nr. 26/2022, art. 13 alin. (6) precizează în mod clar că rezultatele evaluării efectuate de Comisie, așa cum sunt stabilite în decizia de evaluare, constituie temei juridic pentru neadmiterea candidatului la alegeri sau concurs. Legea nu prevede alte consecințe juridice ce derivă din decizia de evaluare; decizia negativă a Comisiei de Evaluare nu afectează în niciun fel cariera judecătorului sau procurorului, ci constituie un impediment pentru a candida la funcția de membru al Consiliului.¹⁶

Conform jurisprudenței consacrate a CtEDO, nu există dreptul la un rezultat favorabil¹⁷ și, în principiu, nu există dreptul, în temeiul Convenției, de a deține o funcție publică legată de administrarea justiției.¹⁸ În principiu, statele au un interes legitim în reglementarea funcțiilor în serviciul public.¹⁹ Prin adoptarea Legii nr. 26/2022, Parlamentul Republicii Moldova a impus candidaților pentru funcția de membru în Consiliul Superior al Magistraturii și Consiliul Superior al Procurorilor, să fie supuși evaluării extraordinare efectuată de către Comisie, ca parte a procesului de alegere/numire.

¹⁴ Opinia Comisiei de la Veneția nr. 1069/2021 privind proiectul de lege nr. 26/2022, paragrafele 14 și 43.

¹⁵ Comisia de la Veneția, CDL-AD (2022)011-e, Kosovo - Opinia cu privire la Documentul de Concept privind Vetting-ul Judecătorilor și Procurorilor și proiectul de amendamente la Constituție, adoptată de Comisia de la Veneția la cea de-a 131-a sesiune plenară (Veneția, 17-18 iunie 2022), paragrafele 10 și 9.

¹⁶ Secțiunea 115 a Deciziei Curții Constituționale privind excepțiile de neconstituționalitate ale unor prevederi din Legea nr. 26/2022 privind unele măsuri aferente selectării candidaților la funcția de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor, Decizia nr. 42/2023, 6 aprilie 2023; a se consulta, de asemenea, Opinia Comisiei de la Veneția nr. 1069/2021 privind proiectul de Lege nr. 26/2022, paragrafele 15 și 39.

¹⁷ A se vedea, *Kudla contra Poloniei* [GC], nr. [30210/96](#), paragraful 157, CtEDO 2000-XI, *Hilal contra Regatului Unit*, nr. [45276/99](#), paragraful 78, CtEDO 2001-II, *Andronicou și Constantinou contra Ciprului*, 9 octombrie 1997, paragraful 201, *Rapoarte privind hotărârile și deciziile din 1997 VI*.

¹⁸ A se vedea *Grzęda contra Poloniei* [GC], nr. 43572/18, paragraful 270, 15 martie 2022; *Denisov contra Ucrainei* [GC], nr. 76639/11, paragraful 46, 25 septembrie 2018 și *Dzhidzheva-Trendafilova contra Bulgariei* (dec.), nr. 12628/09, paragraful 38, 9 octombrie 2012.

¹⁹ A se vedea, *Naidin contra României*, nr. 38162/07, §49, 21 octombrie 2014, și *Sidabras și Džiautas contra Lituaniei*, nr. 55480/00 și 59330/00, paragraful 52, CtEDO 2004 VIII.

În contextul procesului de evaluare externă („vetting”), inversarea sarcinii probei către candidat, odată ce organul de evaluare a identificat probleme de integritate. Această abordare a fost considerată admisibilă de către CtEDO, chiar și în cazul verificării integrității judecătorilor în exercițiu care își pot pierde funcțiile sau pot fi sancționați, în alt mod, în rezultatul evaluării. În cauza *Xhoxhaj contra Albaniei*²⁰, CtEDO a statuat că „nu este per se arbitrar, în sensul aspectului „civil” al articolului 6 § 1 din Convenție, ca sarcina probei să revină reclamantului în procedura de verificare a integrității după ce CIC [Comisia Independentă de Calificare] a pus la dispoziție constatările preliminare, rezultate în urma încheierii anchetei și a dat acces la probele din dosarul cauzei”. Interpretarea dubiilor în detrimentul persoanei care nu a furnizat informațiile solicitate a constituit un standard în legislația Republicii Moldova cu privire la integritate.²¹ Art. 13 alin. (5) din Legea nr. 26/2022 prevede în mod expres că Comisia trebuie să respecte această abordare, din moment ce legea stabilește că „un candidat nu întrunește criteriile de integritate dacă s-a constatat existența unor dubii serioase privind conformitatea candidatului cu cerințele prevăzute la art. 8, care nu au fost înlăturate de către persoana evaluată”.

Opinia Comisiei de la Veneția nr. 1069/2022 a remarcat că „într-un regim de funcționare normală, integritatea magistraților care urmează să fie aleși de colegii lor ar trebui, prin natura sa, să rezulte din calitățile, condițiile personale, integritatea și competența profesională care au permis numirea lor ca judecători sau procurori. Odată ce statutul de magistrat a fost dobândit, calitățile de integritate și competență trebuie să fie prezumate până la proba contrarie, care poate rezulta doar din evaluarea disciplinară sau a performanței funcționale prin proceduri legale adecvate” (subliniere adăugată). Strategia privind asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2022 - 2025, aprobată prin Legea nr. 211/2021, a recunoscut percepția publică cu privire la lipsa de integritate a actorilor din sectorul justiției (Obiectivul 1.1) și a afirmat că asigurarea integrității actorilor în sectorul justiției a fost declarată obiectiv național în diverse angajamente internaționale și acte naționale (Obiectivul 1.2). Strategia a mai precizat că, „în actualele condiții ale Republicii Moldova, pentru realizarea acestui deziderat, se impune asigurarea unei verificări efective a judecătorilor și procurorilor sub aspectul integrității, intereselor lor, dar și al profesionalismului, care va fi realizată printr-un mecanism de evaluare extraordinară (externă), similar practicilor altor state din Europa care au demarat acest exercițiu urmare agreării mecanismului de către forumurile internaționale competente” (același Obiectiv 1.2).

În acest context, de exemplu, nu se poate concluziona că un candidat corespunde criteriilor de integritate, în virtutea faptului că acestui candidat nu i s-a aplicat vreodată o sancțiune disciplinară sau din considerentul că în privința lui nu s-a emis vreo decizie de către Autoritatea Națională de Integritate cu referire la averea sau declarațiile sale de avere anuale. Aplicarea sancțiunilor disciplinare în sistemul justiției a fost inefficientă în Republica Moldova. Grupul de State împotriva Corupției (GRECO) a remarcat „opinia respondenților că CSM nu a reacționat la

²⁰ *Xhoxhaj contra Albaniei*, nr. 15227/19, paragraful 352, 31 mai 2021.

²¹ A se vedea, de exemplu, art. 33 alin. (9) și (10) din Legea nr. 132/2016 cu privire la Autoritatea Națională de Integritate.

semnalarea neregulilor admise de judecători, într-un mod suficient de determinat. Numeroase cazuri se raportează în mass-media, în privința cărora CSM, nu ar fi luat măsuri. Se presupune că deciziile nu sunt bine explicate, sancțiunile disponibile nu sunt aplicate pe deplin și GET [Echipei de Evaluare GRECO] i-au fost oferite exemple de judecători cărora li s-a permis să demisioneze din inițiativă proprie, în loc să fie concediați, pentru a avea dreptul la indemnizații și beneficii sociale. Acest lucru transmite mesaje regretabile/nefaste că neregulile și lipsa de diligență sunt tolerate fără măsuri eficace de descurajare.”²² Un raport comun al patru ONG-uri din Republica Moldova reflectă aceste constatări și documentează cazuri în care atragerea la răspundere disciplinară a judecătorilor a eșuat.²³ La situația din martie 2023 – șapte ani mai târziu – GRECO a constatat că unele dintre recomandările sale privind răspunderea disciplinară a judecătorilor sunt încă doar ”parțial implementate”.²⁴ Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE) a concluzionat, de asemenea, că „unele temeuri pentru răspunderea disciplinară s-au dovedit a fi vagi [...]. Aplicarea generală a procedurilor disciplinare și de eliberare din funcție nu este percepută imparțial de către părțile neguvernamentale interesate și lipsește aplicarea de rutină a unor sancțiuni proporționale și disuasive”.²⁵ În ceea ce privește „investigațiile penale în care sunt vizați judecători”, Comisia Internațională a Juriștilor a observat în 2019 că „au fost întreprinse unele investigații penale în privința judecătorilor, inclusiv pentru corupție, începând cu 2013, dar încă cu puține rezultate finale”.²⁶ Preocupările cu privire la lipsa de responsabilitate, apar încă de la începutul carierei judecătorilor: În 2016, GRECO era „foarte îngrijorat de indiciile că candidații care prezintă riscuri de integritate sunt numiți judecători”.²⁷

Nota informativă care însoțea proiectul Legii nr. 26/2022 menționa că „Cadrul normativ actual care reglementează procedura de verificare a candidaților pentru funcțiile de membru în Consiliul Superior al Magistraturii și Consiliul Superior al Procurorilor și în organele specializate ale acestora este insuficient, deoarece, în prezent, persoanele care candidează la funcțiile respective nu sunt supuse verificării din punct de vedere al integrității.[...] Problemele identificate pot fi rezolvate prin instituirea unui filtru de integritate”. Pilonii de bază ai filtrului de integritate, instituiți prin Legea nr. 26/2022 (criterii exhaustive privind integritatea financiară și etică, dreptul candidatului de a aduce probe și de a înlătura dubiile serioase ale Comisiei, independența funcțională a Comisiei), au avut ca scop asigurarea faptului că prezumția de integritate poate fi înlăturată pe baza probelor.

Astfel, sintagma „nu depinde de constatările altor organe cu competențe în domeniul respectiv” (art. 8 alin. (6) din Legea nr. 26/2022), a devenit un element cheie al independenței funcționale a

²² Al patrulea Raport de Evaluare al GRECO pentru Republica Moldova, 1 iulie 2016, alin. 135.

²³ Transparency International, și alții, Capturarea statului: cazul Republicii Moldova, 2017, p.21.

²⁴ Al patrulea Raport de Evaluare al GRECO pentru Republica Moldova, al doilea raport de conformitate intermediar, 24 martie 2023, paragrafele 43, 49, 60.

²⁵ OCDE, a 5-a Rundă Pilot de Monitorizare a Planului de acțiuni anticorupție de la Istanbul pentru Moldova, 2022, p.51.

²⁶ Comisia Internațională a Juriștilor, Promisiunea neîndeplinită privind un sistem judecătoresc independent în Moldova, 2019, p.35.

²⁷ Al patrulea Raport de Evaluare al GRECO pentru Republica Moldova, 1 iulie 2016, paragraful 101.

Comisiei. Această abordare obligă Comisia să efectueze propria evaluare, pe baza documentelor și informațiilor colectate de la candidați și terți (inclusiv persoane fizice și juridice de drept public sau privat (art. 10 alin. (2) și (3) din Legea nr. 26/2022)) și să nu se bazeze doar pe faptele anterioare, inclusiv procedurile disciplinare sau absența acestora. Comisia de la Veneția nu a formulat nicio preocupare cu privire la această abordare cu referire la Legea nr. 26/2022.²⁸ În comparație, o prevedere similară este inclusă în pct.1.5.3 din Metodologia (2021) Consiliului de Etică din Ucraina, menționată de Comisia de la Veneția ca exemplu care reglementează evaluarea candidaților.²⁹ Curtea Constituțională a Republicii Moldova a făcut și ea referire la această abordare, afirmând: Curtea reține că prevederea, care conține textul contestat, stabilește că la evaluarea integrității etice și financiare a candidaților la funcția de membru al Consiliului Superior al Magistraturii, Comisia de Evaluare „nu depinde de constatările altor organe cu competențe în domeniul respectiv”.³⁰ Legiuitorul a permis Comisiei să formuleze propriile concluzii în evaluarea criteriilor de integritate și în luarea deciziilor, și acest fapt a fost susținut de Curtea Constituțională.

În aprecierea și luarea deciziei cu privire la criteriile de integritate financiară și etică, conform prevederilor Legii nr. 26/2022 (în special, art. 10 alin. (9)), Comisia se ghidează și se conformează principiilor de nediscriminare și tratament egal, ceea ce implică faptul că Comisia va trata în mod egal persoanele aflate în situații analogice sau relativ similare.³¹ Aceasta implică, de asemenea, faptul că Comisia va trata diferit persoanele a căror situație este semnificativ diferită.³² Conform art. 19 din Legea nr. 121/2012 cu privire la asigurarea egalității, persoana care înaintează o acțiune în instanță trebuie să prezinte fapte care permit prezumția existenței unui act de discriminare, după care sarcina probei că pretensele fapte nu constituie discriminare revine pârâtului, cu excepția faptelor care atrag răspunderea penală. În cazurile de discriminare, CtEDO a stabilit că, odată ce reclamantul a demonstrat o diferență în tratament, Guvernului îi revine sarcina să demonstreze că aceasta a fost justificată.³³ CtEDO a clarificat că elementele care caracterizează situații diferite și determină comparabilitatea acestora trebuie evaluate prin prisma obiectului de reglementare, obiectivul prevederii contestate și contextul în care are loc presupusa discriminare. Aprecierea faptului dacă două persoane sau grupuri sunt într-o situație comparabilă sau nu, în scopul analizei tratamentului diferențiat și a discriminării, este specifică și contextuală;

²⁸ A se vedea Opinia Comisiei de la Veneția nr. 1069/2021 asupra proiectului de lege nr. 26/2022 și Opinia comună al Comisiei de la Veneția și DGI referitor la Proiectul de lege privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor, 14 martie 2023, paragrafele 49-50.

²⁹ A se vedea Avizul Comisiei de la Veneția nr. 1109/2022 asupra proiectului de lege pentru modificarea unor acte legislative ale Ucrainei privind îmbunătățirea procedurii de selectare a candidați la funcția de judecător la Curtea Constituțională a Ucrainei pe bază de concurs, 19 decembrie 2022, paragraful 54.

³⁰ A se vedea secțiunea 128 din Hotărârea Curții Constituționale privind excepțiile de neconstituționalitate a unor dispoziții din Legea nr. 26 privind unele măsuri aferente selectării candidaților la funcția de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor, Hotărârea nr. 42/2023 din 6 aprilie 2023. A se vedea, de asemenea, Hotărârea Curții Constituționale nr. 9 din 7 aprilie 2022 privind controlul constituționalității Legii nr. 26/2022.

³¹ *Biao contra Danemarcei* [GC], nr. 38590/10, alin. 89, 24 mai 2016; *Carson și alții contra Regatului Unit* [GC], nr. [42184/05](#), alin. 61, CtEDO 2010; *Burden contra Regatului Unit* [GC], nr. [13378/05](#), alin. 60, CtEDO 2008

³² *Eweida și alții contra Regatului Unit*, nr. 48420/10, 59842/10, 51671/10 și 36516/10, paragraful 81, CtEDO 2013 (extrase); *Thlimmenos contra Greciei* [MC], nr. [34369/97](#), paragraful 44, CtEDO 2000-IV.

³³ *Timishev contra Rusiei*, nr. 55762/00 și 55974/00, paragraful 57, 13 decembrie 2005.

poate fi bazată doar pe elemente obiective și verificabile, iar situațiile comparabile trebuie să fie evaluate în complexitatea lor, evitând aspectele marginale care ar duce la o analiză artificială.³⁴

Un component crucial în procesul de evaluare sunt declarațiile de avere. Principalele obiective ale declarațiilor de avere includ monitorizarea variațiilor de avere ale politicienilor și funcționarilor publici individuali, în scopul de a-i descuraja de la comportament necorespunzător și de a-i proteja de acuzații false, precum și de a ajuta la clarificarea întregului spectru al îmbogățirii ilicite sau a altor activități ilegale, furnizând probe suplimentare.³⁵ Pentru a evalua integritatea unui candidat, Legea nr. 26/2022 prevede că Comisia verifică activele, sursele de venit, existența împrumuturilor și a altor contracte care pot genera beneficii financiare, donațiile și alte aspecte ale averii candidatului, declarate de către acesta (art. 8 alin. (5)). Împrumuturile, de exemplu, au fost recunoscute ca mijloc de acoperire a fluxului de numerar al unui subiect al declarării, provenit din surse nedeclarete.³⁶ Comisiei, de asemenea, îi revine obligația să analizeze activele deținute pe numele persoanelor apropiate ale candidatului (art. 2 alin. (2) din Legea nr. 26/2022). Aceasta se datorează faptului că „ar trebui să se recunoască faptul că oficialii corupți ascund adesea activele lor sub numele rudelor lor, soților/soțiilor și altor persoane. Prin urmare, ar trebui să fie posibil de a monitoriza nu doar averea unui oficial public, dar și a rudelor apropiate și a membrilor familiei”.³⁷ Legea nr. 26/2022 prevede, de asemenea, obligația Comisiei de a examina ceea ce un candidat nu a declarat în declarațiile de avere și interese personale: „Comisia de evaluare verifică respectarea de către candidat a regimului juridic al declarării averii și a intereselor personale” (art. 8 alin. (5) lit. b)). Veniturile sau cheltuielile nedeclarete sunt relevante pentru integritatea financiară, în măsura în care acestea nu au fost declarate veridic, dar și pentru integritatea etică, inclusiv, dar fără a se limita la, în măsura în care acestea se referă la venituri secundare interzise, evaziune fiscală sau încălcarea prevederilor privind combaterea spălării banilor.

În cazul reluării procedurii de evaluare a candidatului de către Comisia de evaluare, urmare a acceptării de către CSJ a cererii de contestare a candidatului și dispunerea re-evaluării candidatului, conform art. 14 alin. (10) din Legea nr. 26/2022, dispozițiile cu privire la procedura de evaluare se aplică în mod corespunzător.

Art. 19 din Regulamentul de organizare și funcționare al Comisiei independente de evaluare a integrității candidaților la funcția de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor aprobat în baza Legii nr. 26/2022 din 2 mai 2022, cu modificările din 6 septembrie

³⁴ *Fábián contra Ungariei* [Marea Cameră], nr. [78117/13](#), alin. 121, 5 septembrie 2017; *Aviz consultativ cu privire la diferența de tratament dintre asociațiile proprietarilor de terenuri „având o existență recunoscută la data înființării unei asociații comunale a vânătorilor aprobate,” și cele înființate după acea dată*, 13 iulie 2022, alin. 69.

³⁵ OCDE (2011), *Declarații de avere pentru funcționarii publici: Un instrument pentru prevenirea corupției*, OECD Publishing, p.12.

³⁶ Proiectul de facilitare al Parteneriatului Estic – Consiliul Europei „Buna guvernare și lupta împotriva corupției”. Manualul practicianului privind procesarea și analiza declarațiilor de venit și de avere ale funcționarilor publici, elaborat de Tilman Hoppe cu contribuții de la Valts Kalniņš, ianuarie 2014, secțiunea 7.5.1.3.

³⁷ OCDE (2011), *Declarații de avere pentru funcționarii publici: Un instrument pentru prevenirea corupției*, OECD Publishing, p. 14.

2023 (în continuare „Regulamentul de organizare și funcționare”), stabilește reguli privind procedura de evaluare reluată a candidaților. Regulile permit candidatului să prezinte probe noi cu privire la problemele abordate de CSJ și indicate Comisiei pentru re-evaluare doar în cazul în care el/ea a fost în imposibilitatea de a le prezenta anterior la etapa de evaluare și în fața CSJ și dacă candidatul prezintă o justificare suficientă Comisiei. Comisia poate trimite candidatului întrebări și solicitări de documente și informații, în măsura în care este necesar, pentru a clarifica problemele care derivă din decizia CSJ. Dacă Comisia nu a emis o decizie de promovare a candidatului, aceasta va prezenta candidatului o notificare cu privire la faptele și dubiile serioase și o solicitare, adresată candidatului, de a indica dacă dorește să participe la audieri în ședință publică. Totodată, candidatului i se va oferi acces la materialele colectate în timpul procedurii de evaluare reluată. Comisia poate, de asemenea, stabili, în conformitate cu decizia CSJ, fie la cererea candidatului, fie *proprio motu*, de a audia o persoană într-o ședință publică pentru a aborda o problemă cu privire la care Comisia a indicat că are dubii serioase. În cazul în care, în orice moment al evaluării reluate, dubiile serioase cu privire la integritatea etică sau financiară a unui candidat au fost atenuate, Comisia emite o decizie de promovare a evaluării de către candidat. În procesul de evaluare reluată, Comisia nu este obligată să examineze alte circumstanțe decât cele care au condus la admiterea contestației candidatului la CSJ.

La finalizarea procedurii de evaluare reluată, Comisia va emite o decizie motivată cu privire la promovarea sau nepromovarea evaluării reluate de către candidat (art. 13 alin. (1) din Legea nr. 26/2022).

III. Evaluarea reluată a candidatului

1. Procurarea apartamentului la preț preferențial în mun. Chișinău

a. Faptele

În anul 2014, candidatul a procurat un apartament de 72,2 m.p. amplasat în mun. Chișinău, la preț preferențial, prin programul de îmbunătățire a condițiilor de trai ale angajaților în sistemul judiciar, implementat de Consiliul Superior al Magistraturii (în continuare „CSM”). Candidatul a declarat în declarația sa anuală de avere și interese personale (în continuare “declarație anuală”) depusă la Autoritatea Națională de Integritate (în continuare „ANI”) pentru anul 2016 că a achiziționat acest imobil contra sumei de 25.884 EUR (estimativ 530.000 MDL).

La momentul depunerii cererii de îmbunătățire a condițiilor de trai la CSM, la 20 septembrie 2013, candidatul și soția sa dețineau un apartament de 51,4 m.p. în mun. Chișinău, dobândit printr-un contract de donație în 1996. Candidatul deținea și trei terenuri, inclusiv un teren de 0,12 ha, situat în com. Trușeni, mun. Chișinău, dobândit printr-un contract de vânzare-cumpărare din 24 mai 2012. Cu referire la acest teren, la 3 iulie 2012, candidatul a primit de la autoritățile locale autorizația de construire pentru construcția unei case. Candidatul a început construcția unei case

pe acest teren la momentul depunerii cererii cu privire la îmbunătățirea condițiilor de trai la CSM. În 2012, candidatul a contractat un împrumut în sumă de 250.000 MDL, care a fost folosit pentru lucrările de reparații la apartamentul de 51,4 m.p. din mun. Chișinău și pentru construcția casei din com. Trușeni, mun. Chișinău.

În cadrul evaluării inițiale, Comisia a solicitat candidatului să explice eligibilitatea sa în programul pentru procurarea unui apartament la preț preferențial. Candidatul a indicat că la momentul încheierii contractului de investiții pentru procurarea unui apartament de 72,2 m.p. în mun. Chișinău, locuia cu familia, în componența a patru persoane, într-un apartament de 51,4 m.p., donat soției candidatului de către părinții ei. Candidatul a explicat că copiii lui erau deja mari și erau nevoiți să locuiască împreună într-un spațiu limitat. Candidatul a declarat că i s-a propus să participe în programul pentru procurarea unui spațiu locativ mai mare și a decis să profite de această oportunitate.

În cadrul evaluării inițiale, candidatul a confirmat Comisiei că nu a dezvăluit CSM bunul imobil pe care îl deținea soția sa și nici faptul că a început construcția unei case în com. Trușeni, mun. Chișinău, pentru că “veniturile care erau realizate la acel moment ne indicau perspectiva finalizării casei de locuit pe o perioadă mult viitoare”. Candidatul a mai declarat în continuare că diferența dintre prețul de piață și prețul preferențial oferit prin programul CSM nu era atât de semnificativă. A explicat că conform informațiilor inițiale la momentul încheierii contractului, prețul anunțat de contractant era de 430 EUR per m.p. față de 360 EUR per m.p., oferit în mod preferențial judecătorilor, ceea ce reprezenta o reducere de 16%. Însă, în timpul audierilor în ședință publică din cadrul evaluării inițiale, candidatul a recunoscut că apartamentul de 72,2 m.p. a fost achiziționat la un preț preferențial, achiziție, pe care nu ar fi putut să o facă în condiții obișnuite de piață.

În cadrul evaluării inițiale, candidatul a mai menționat că el și familia sa nu au locuit niciodată în apartamentul de 72,2 m.p. și au continuat să locuiască în apartamentul de 51,4 m.p. În declarația sa anuală pentru 2020, candidatul a declarat că a vândut familiei fiicei sale apartamentul său dobândit la preț preferențial, prin contractul de vânzare-cumpărare din 24 decembrie 2020, la prețul de 530.000 MDL (est. 25.000 EUR).

Comisia a emis decizia de nepromovare a candidatului la data de 13 ianuarie 2023. La 6 februarie 2023, candidatul a contestat decizia la CSJ, conform art. 14 alin. (1) și (2) din Legea nr. 26/2022. La data de 1 august 2023, completul de judecată special al CSJ a emis decizia de admitere a contestației depuse de candidat, anulând decizia Comisiei și dispunând reevaluarea candidatului. Pe parcursul examinării contestației la CSJ, completul de judecată special al CSJ i-a permis candidatului să prezinte probe suplimentare. Candidatul a prezentat completului de judecată special al CSJ documentele pe care le-a solicitat de la CSM la 14 februarie 2023 și anume cele pe care le-a depus la CSM în anul 2013 pentru a participa în programul de locuințe la preț preferențial: (1) o copie a cererii sale; (2) un certificat ce confirmă faptul că candidatul era judecător în funcție; (3) un extras din e-Cadastru din 19 septembrie 2013, care atesta faptul că

candidatului îi aparțineau trei loturi de teren (două în com. Stăuceni și unul în com. Trușeni, ambele din mun. Chișinău) și (4) certificatul nr. 756 din 18 septembrie 2013, eliberat de Întreprinderea Municipală pentru Gestionarea Fondului Locativ (în continuare IMGFL) care atesta faptul că soția candidatului avea reședința cu familia sa în mun. Chișinău, indicată fiind adresa apartamentului de 51,4 m.p.

În cadrul evaluării reluate candidatului i-a fost solicitat să explice de ce nu a informat CSM despre faptul că: 1) soția sa deținea un apartament de 51,4 m.p. în mun. Chișinău și b) el începuse construcția unei case pe unul dintre terenurile pe care le deținea. În răspunsurile sale către Comisie, candidatul a menționat că a anexat certificatul nr. 756 din 18 septembrie 2013 eliberat de IMGFL împreună cu cererea lui către CSM. Candidatul a pretins că acest certificat atesta faptul că soția lui era proprietara apartamentului din mun. Chișinău și că ea locuia acolo cu familia ei de patru persoane (candidatul și cei doi copii ai lor). De aceea, candidatul a considerat că a respectat cerințele legale atunci când a depus cererea la CSM. Mai mult decât atât, candidatul a argumentat că CSM nu i-a solicitat să prezinte alte documente sau informații suplimentare, deși avea dreptul să o facă.

De asemenea, candidatul a menționat că inițierea construcției casei de locuit nu trebuie interpretată drept prezența unor condiții de trai adecvate la momentul depunerii cererii la CSM, deoarece casa era în proces de construcție și nu era locuibilă. Potrivit informațiilor obținute de Comisie în cadrul evaluării reluate, casa a fost înregistrată în e-Cadastru pe data de 17 decembrie 2021 drept construcție nefinalizată.

Conform informațiilor obținute de Comisie în cadrul evaluării reluate, CSM a primit două terenuri pe str. V. Alecsandri și str. Ceucari, în mun. Chișinău pentru a proiecta, construi și oferi blocuri de locuințe în scopul îmbunătățirii condițiilor de trai ale angajaților în sistemul judiciar, pe baza deciziei Consiliului Municipal Chișinău nr. 2/18 din 12 martie 2013. Administrația publică locală a atribuit gratuit în folosința CSM terenul de 876 m.p. din str. V. Alecsandri, unde se afla viitorul apartament al candidatului, dar rămânând în calitate de proprietar. Potrivit acordului inițial dintre CSM și S.R.L. „Basconslux”, CSM urma să primească 40% din apartamente, care să fie vândute angajaților din sistemul judiciar la prețul de 360 EUR per m.p., iar 60% din apartamente îi rămâneau S.R.L. „Basconslux” pentru a fi vândute la preț de piață. Potrivit modificării ulterioare a acordului, cotele au fost re-distribuite, după cum urmează: 57% din apartamente pentru CSM și 43% din apartamente pentru S.R.L. „Basconslux”. În anul 2014, când candidatul a semnat contractul cu S.R.L. „Basconslux”, prețul preferențial al apartamentelor era stabilit în sumă de 360 EUR per m.p. (est. 7.340 MDL). Conform informațiilor disponibile Comisiei, prețul de piață pentru m.p. de apartament în anul 2014 a fost de 10.711 MDL (est. 574 EUR).

În cadrul evaluării reluate, Comisia a primit un răspuns de la CSM la întrebarea dacă dreptul de proprietate asupra unui apartament donat soțului/soției unui solicitant al programului înainte sau după căsătoria acestora putea duce la excluderea solicitantului. Conform răspunsului CSM:

- „...constatăm că nu există o prevedere expresă care ar exclude din program judecătorii sau angajații ale căror soț/soție dețineau apartamente/case în municipiul Chișinău, obținute prin contract de donație înainte sau după căsătorie, la fel, cum nu există o prevedere expresă care ar obliga judecătorii și angajații instanțelor naționale ale căror soț/soție dețineau apartament/case în municipiul Chișinău, obținute prin contract de donație înainte sau după căsătorie, să declare Comisiei [pentru selectarea solicitanților înscriși în lista angajaților în sistemul judiciar care necesită îmbunătățirea condițiilor de trai (în continuare „Comisia CSM”)] aceste apartamente/case.”
- „Pe de altă parte, întrucât, potrivit Regulamentului 38, calitatea de solicitanți a fost atribuită judecătorilor care nu dispun de spațiu locativ sau dispun de un spațiu locativ insuficient în raza mun. Chișinău, aceste circumstanțe urmau a fi verificate în acest context.”

De asemenea, Comisia a recepționat informații de la CSM cu privire la faptul dacă un solicitant era obligat să dezvăluie faptul că avea o casă în construcție și dacă programul preferențial era destinat pentru îmbunătățirea condițiilor de trai ale copiilor adulți ai judecătorilor sau angajaților eligibili. CSM a declarat următoarele:

- „...Regulamentul nu conține o prevedere expresă care ar exclude din program judecătorii sau angajații instanțelor judecătorești și ai CSM dacă aceștia aveau bunuri imobile în construcție. Chestiunea respectivă urma a fi analizată de Comisie [Comisia CSM], reieșind din faptul dacă acel imobil în construcție reprezenta un spațiu locativ sau nu.
- Totodată, după cum derivă din Regulamentul menționat, programul implementat a fost destinat îmbunătățirii condițiilor de viață ale judecătorilor și angajaților instanțelor judecătorești și ai CSM, nu și îmbunătățirii condițiilor de viață ale copiilor adulți ai judecătorilor/ angajaților eligibili.”

Drept răspuns la notificarea privind faptele și dubiile serioase, candidatul a indicat că atunci când a prezentat cererea sa către CSM, el și familia sa nu dispuneau de suficient spațiu locativ și, respectiv, el era eligibil să participe la programul de spațiu locativ la preț preferențial. Candidatul a declarat că Comisia nu a examinat materialele pe care acesta le-a prezentat către CSJ și nu a ținut cont de contractul de donație, conform căruia apartamentul fusese donat soției sale. Candidatul a mai contestat concluzia Comisiei precum că el nu a informat CSM că soția lui deținea în proprietate apartamentul în care ei locuiau sau că începuse construcția pe unul dintre loturile de teren pe care el le deținea în com. Trușeni, mun. Chișinău. Candidatul a considerat că extrasul din e-Cadastru din 19 septembrie 2013, pe care acesta l-a prezentat către CSM, indica faptul că acesta deținea trei loturi de teren și că începuse construcția unei case pe unul dintre ele. Candidatul nu a comentat asupra declarației explicite a CSM, potrivit căreia programul de spațiu locativ la preț preferențial nu era destinat pentru îmbunătățirea condițiilor de trai ale copiilor adulți ai judecătorilor/angajaților eligibili.

În răspunsurile sale la notificarea privind faptele și dubiile serioase, candidatul a mai pretins că Comisia a inventat obligația legală de informare a CSM privind faptul că soția sa deținea în proprietate apartamentul în care ei locuiau sau că avea o casă în construcție. Candidatul a menționat că potrivit răspunsurilor CSM, el nu era obligat să prezinte aceste informații către Comisia din cadrul CSM. Candidatul a conchis că prin manipularea informațiilor recepționate de Comisie de la CSM, el a devenit subiectul unor acțiuni de abuz și discriminare de către Comisie. El a considerat că informațiile primite de la CSM în cadrul evaluării reluate au înlăturat obligațiile de raportare, fabricate, atribuite lui de către Comisie. Candidatul a considerat că Comisia nu i-a asigurat un tratament egal cu ceilalți candidați și a citat o singură decizie drept exemplu care susține această pretenție (Decizia Comisiei nr. 11 din 5 ianuarie 2023). Candidatul a pretins că Comisia nu a ținut cont de faptul că candidatul din cadrul acelei evaluări a fost numit în funcția de președinte interimar al uneia dintre instanțele teritoriale și, pe parcursul evaluării, nu exercita nicio funcție în mun. Chișinău. Candidatul a declarat în cadrul evaluării reluate că Comisia nu a identificat alte circumstanțe sau temeuri juridice care ar fi pus sub semnul întrebării integritatea lui etică și financiară.

b. Cadrul normativ

Conform art. 8 alin. (2) lit. a) din Legea nr. 26/2022, un candidat corespunde criteriului de integritate etică dacă nu a încălcat grav regulile de etică și conduită profesională a judecătorilor, a procurorilor sau, după caz, a altor profesii, precum și nu a admis, în activitatea sa, acțiuni sau inacțiuni reprobabile, care ar fi inexplicabile din punctul de vedere al unui profesionist în domeniul dreptului și al unui observator imparțial.

Conform art. 8 alin. (4) lit. b) din Legea nr. 26/2022, se consideră că un candidat corespunde criteriului de integritate financiară dacă Comisia de evaluare constată că averea dobândită de către candidat în ultimii 15 ani corespunde veniturilor declarate. Conform art. 8 alin. (5) lit. c) din Legea nr. 26/2022, pentru a evalua integritatea financiară a candidatului, Comisia verifică modul de dobândire a bunurilor aflate în proprietatea sau posesia candidatului ori a persoanelor specificate la art. 2 alin. (2), precum și cheltuielile legate de întreținerea acestor bunuri.

Potrivit Regulamentului privind selectarea solicitanților înscriși în lista angajaților în sistemul judiciar care necesită îmbunătățirea condițiilor de trai, aprobat prin Hotărârea nr. 3 din 6 septembrie 2013 a Comisiei pentru selectarea solicitanților înscriși în lista angajaților în sistemul judiciar care necesită îmbunătățirea condițiilor de trai, înființată prin Hotărârea CSM nr. 549/22 din 9 iulie 2013 (în continuare „Regulamentul din 2013”), categoriile de persoane care pot solicita îmbunătățirea condițiilor de trai sunt următoarele: a) judecătorii instanțelor judecătorești din mun. Chișinău, care nu dispun de spațiu locativ sau au spațiu locativ insuficient în raza mun. Chișinău; b) judecătorii care domiciliază în mun. Chișinău, însă activează în alte instanțe din țară și nu sunt asigurați cu spațiu locativ la locul de muncă sau au spațiu locativ insuficient în mun. Chișinău; c) angajații instanțelor judecătorești și angajații CSM, care nu dispun de spațiu locativ sau au spațiu locativ insuficient în raza mun. Chișinău și la data depunerii cererii au un stagiu în sistemul

judiciar nu mai mic de 6 luni.

Potrivit art. 3 alin. (3) din Codul de etică al judecătorului aprobat prin Hotărârea nr. 366/15 a Consiliului Superior al Magistraturii la 29 noiembrie 2007, „Judecătorul trebuie să se abțină de la orice comportament, acțiune sau manifestare care ar putea prejudicia încrederea publicului în sistemul judecătoresc”. Art. 11 alin. (4) din același Cod prevede că „Activitățile extrajudiciare ale judecătorului nu vor provoca îndoieli cu privire la imparțialitatea, obiectivitatea sau integritatea sa”.

Codul de etică și de conduită profesională al judecătorului din 2015, prevede în art. 5 alin. (1) că judecătorul „va respecta cele mai înalte standarde de integritate și responsabilitate, pentru a asigura încrederea societății în instanțe. Este conștient de riscurile corupției și nu va admite sau nu va crea aparența unui comportament corupțional în activitatea sa; nu va cere, accepta ori primi cadouri, favoruri sau beneficii pentru îndeplinirea ori neîndeplinirea atribuțiilor funcționale sau în virtutea funcției deținute.” Alin. (5) prevede că judecătorul „va încheia tranzacții cu privire la proprietatea personală într-un mod care să nu provoace îndoieli, sau să nu afecteze independența și imparțialitatea sa sau să provoace conflicte de interese.” Iar conform art. 6 alin. (2) al aceluiași Cod, judecătorul „trebuie să se abțină de la orice comportament, acțiune sau manifestare, care ar putea prejudicia încrederea publicului în sistemul judecătoresc”.

Conform Principiului 3.1 din cadrul Principiilor de la Bangalore privind conduita judiciară (2002), „judecătorul trebuie să se asigure că în ochii unui observator rezonabil conduita sa este ireproșabilă”. Iar Principiul 3.2 indică că “[a]titudinea și conduita unui judecător trebuie să reafirme încrederea publicului în integritatea corpului judiciar. Justiția nu doar trebuie făcută, trebuie să se și vadă că s-a făcut justiție”.

Conform art. 2 alin. (2) al Regulamentului de evaluare al Comisiei, la evaluarea conformității candidatului cu criteriul de integritate etică, Comisia poate lua în considerare seriozitatea sau gravitatea, contextul adiacent și premeditarea asociată oricărui incident de integritate etică și, în cazul incidentelor minore, dacă a existat o perioadă de timp suficientă fără incidente ulterioare. La determinarea gravității, Comisia va lua în considerare toate circumstanțele, care să cuprindă, dar fără a se limita, la următoarele:

- a) dacă incidentul a fost un eveniment singular;
- b) lipsa unor prejudicii sau producerea de prejudicii nesemnificative în adresa intereselor private sau publice (inclusiv încrederii publice) – cum ar fi o încălcare obișnuită a regulamentului rutier;
- c) sau care nu este perceput de către un observator obiectiv drept atitudine lipsită de respect față de ordinea socială care decurge din nerespectarea regulilor și regulamentelor.

c. Motivarea

În decizia sa din 1 august 2023, completului de judecată special al CSJ a constatat că, la momentul

depunerii cererii la CSM pentru a beneficia de achiziționarea apartamentului la un preț preferențial, candidatul nu deținea bunuri imobile care i-ar permite satisfacerea condițiilor de trai și care, ca efect puteau să ducă la respingerea cererii solicitantului. Completul de judecată special al CSJ a mai menționat că Comisia nu a verificat toate circumstanțele faptice, precum faptul că fiica candidatului s-a căsătorit în anul 2017 și a continuat să locuiască cu soțul în apartamentul de 51,4 m.p. care aparținea părinților ei și că Comisia nu a ținut cont de faptul că apartamentul la preț preferențial a fost transferat în proprietatea candidatului abia în anul 2017. Completul de judecată special al CSJ a conchis că la momentul depunerii solicitării de apartament la preț preferențial, candidatul era eligibil să participe la program, iar decizia Comisiei de constatare a unor dubii serioase privind integritatea etică și financiară a candidatului deoarece acesta a procurat apartamentul la preț preferențial în anul 2014 și l-a vândut în anul 2020 a fost nejustificată.

Comisia trebuie să verifice respectarea de către candidat a metodei de dobândire a bunurilor deținute sau aflate în proprietatea sau în posesia candidatului sau a persoanelor apropiate și să verifice sursele de venit ale candidatului și, după caz, ale persoanelor apropiate.

În contextul deciziei completului de judecată special al CSJ și informațiilor examinate în cadrul evaluării reluate, Comisia nu include subiectul privind eligibilitatea candidatului pentru a participa la program, în determinarea faptului dacă candidatul promovează sau nu promovează evaluarea reluată. În același timp, Comisia nu poate fi de acord cu constatarea completului de judecată special al CSJ precum că nedeazăluirea de candidat către CSM a faptului că soția deținea în proprietate apartamentul în care locuiau și că acesta avea o casă în construcție nu este o deviere de la standardele financiare și cele etice și că el nu a încălcat principiul de integritate conform criteriilor stabilite în Legea nr. 26/2022 din motivele prezentate mai jos.

În cadrul evaluării inițiale, candidatul a confirmat Comisiei că nu a dezvăluit CSM bunul imobil pe care îl deținea în proprietate soția sa și nici faptul că a început construcția unei case în com. Trușeni. De asemenea, acesta nu a prezentat Comisiei documentele pe care le prezentase la CSM pentru a participa la programul privind acordarea de spațiu locativ la preț preferențial. Pe parcursul examinării contestației la CSJ, candidatul a prezentat pentru prima dată acele documente către completul de judecată special al CSJ. Candidatul a solicitat acele documente de la CSM doar după adoptarea deciziei Comisiei prin care candidatul nu a promovat evaluarea. În cadrul evaluării reluate, candidatul a pretins că a prezentat la CSM informații privind apartamentul donat soției sale și construcția casei pe unul dintre terenuri, conform certificatului din 19.³⁸

Este de menționat faptul că extrasul din e-Cadastru data la 19 septembrie 2013 doar atestă că candidatul deține în proprietate trei terenuri. Acesta nu include informații privind faptul că pe unul dintre terenuri începuse construcția unei case. Înscrisurile recepționate în timpul evaluării reluate demonstrează că candidatul nu a informat CSM despre faptul că soția sa deținea

³⁸ Extras din e-Cadastru.

apartamentul în care aceștia locuiau sau faptul că el avea o casă în construcție. Deși regulamentul nu prevedea expres că solicitantul din cadrul programului era obligat să declare astfel de proprietăți către CSM,³⁹ Comisia din cadrul CSM trebuia să fi verificat toate circumstanțele pentru a evalua eligibilitatea candidaților.

Participarea la programul de acordare a spațiului locativ la preț preferențial a creat beneficii financiare pentru candidat, întrucât acesta a putut achiziționa apartamentul la prețul real de 360 EUR (est. 7.340 MDL) per m. p., care era semnificativ mai mic decât prețul de piață. Nedezvăluirea de candidat către CSM a faptului că soția sa deținea în proprietatea un apartament donat, în care locuia candidatul cu familia sa, și că el avea o casă în construcție, nu i-a permis Comisiei din cadrul CSM să verifice aceste circumstanțe așa cum urma să o facă. Prin nedezvăluirea integrală a informațiilor către CSM, candidatul a ascuns un fapt important pentru procesul decizional al Comisiei CSM. Tănuirea informațiilor pentru a beneficia de un program pentru spațiu locativ este un comportament ce ar fi inexplicabil din punctul de vedere al unui profesionist în domeniul dreptului și al unui observator imparțial și transmite o atitudine față administrarea beneficiilor unui program public, care face ca societatea să-și piardă încrederea în funcționarii publici.

Candidatul susține a fost tratat diferit față de alți candidați. Candidatul a citat o singură decizie drept exemplu care susține această pretenție (Decizia Comisiei nr. 11 din 5 ianuarie 2023). Candidatul a pretins că Comisia nu a ținut cont de faptul că candidatul din cadrul acelei evaluări a fost numit în funcția de președinte interimar al uneia dintre instanțele teritoriale și, pe parcursul evaluării, nu exercita nicio funcție în mun. Chișinău. Spre deosebire de prezentul candidat, acel candidat a informat Comisia CSM cu privire la faptul că deținea o casă în una din regiunile Republicii Moldova timp de 30 de ani. Candidatul din cadrul acelei evaluări a oferit Comisiei toată documentele și informațiile relevante cu privire la cererea de participare la program și motivele de solicitare a unui apartament în mun. Chișinău. Acel candidat a mai oferit Comisiei informații detaliate privind sursa mijloacelor financiare utilizate pentru achiziționarea apartamentului. Având în vedere toate cele de mai sus, faptele din aceste două evaluări diferă semnificativ și problema tratamentului inegal nu apare.

După cum a fost menționat mai sus, în contextul deciziei completului de judecată special al CSJ, Comisia nu include subiectul privind eligibilitatea candidatului pentru participarea la program în determinarea de către Comisie a faptului dacă candidatul promovează sau nu promovează evaluarea reluată.

2. Procurarea apartamentului candidatului de către familia fiicei candidatului și tranzacțiile ce implicau suma de 25.495 EUR

³⁹ Regulamentul aprobat prin Hotărârea nr. 3 din 6 septembrie 2013 a Comisiei CSM pentru selectarea solicitanților înscriși în lista angajaților în sistemul judiciar care necesită îmbunătățirea condițiilor de trai.

a. Faptele

(I) În 2014, candidatul a cumpărat un apartament cu suprafața de 72,2 m.p. în mun. Chișinău, discutat la subiectul nr. 1, contra sumei de 25.884 EUR (est. 530.000 MDL). În declarația sa anuală pentru anul 2020, candidatul a declarat că a vândut familiei fiicei sale acest apartament, prin contractul de vânzare-cumpărare din 20 decembrie 2020, la prețul de 530.000 MDL (est. 25.000 EUR). Candidatul a declarat că familia fiicei sale i-a achitat în numerar.

Potrivit informațiilor de la Serviciul Fiscal de Stat (în continuare „STS”), fiica candidatului nu a avut niciun venit în perioada anilor 2017 - 2020. În 2021, venitul ei brut impozabil a fost de 37.621 MDL. Pe parcursul anilor 2017 - 2021, ginerele candidatului a înregistrat un venit brut impozabil de 119.300 MDL. Pe parcursul anilor 2017 - 2021, familia fiicei candidatului a înregistrat un venit brut impozabil de 156.921 MDL.

În cadrul evaluării inițiale, Comisia i-a solicitat candidatului să explice sursa mijloacelor financiare folosite de familia fiicei sale pentru cumpărarea apartamentului său. Candidatul a furnizat o copie a contractului de împrumut nr. 5 semnat la 14 decembrie 2020 între o companie (în continuare „S.R.L. P.I.”) și ginerele candidatului, prin care acesta din urmă a primit un împrumut în sumă de 530.000 MDL. Candidatul a susținut că acest împrumut a servit drept sursă de mijloace financiare pentru ca familia fiicei sale să procure apartamentul de la candidat. Potrivit sistemului informațional al SFS, ginerele candidatului este fondatorul al S.R.L. P.I. din data de 23 iulie 2014, deținând 100% din acțiunile companiei.

În comunicarea ulterioară cu Comisia, pe parcursul evaluării inițiale, candidatul a explicat că împrumutul în sumă de 530.000 MDL de la S.R.L. P.I. a fost retras din contul bancar al companiei în două tranșe: prima retragere, la 5 noiembrie 2020, în sumă de 350.000 MDL, și a doua, la 14 decembrie 2020, în sumă de 190.000 MDL. Candidatul a furnizat două extrase de cont în care sunt enumerate aceste două retrageri, însă niciunul din ele nu face referință la contractul de împrumut nr. 5 dintre S.R.L. P.I. și ginerele candidatului. Aceste extrase bancare indică că retragerea sumei de 350.000 MDL la 5 noiembrie 2020 s-a bazat pe „contractul de împrumut nr. 11 din 05.11.2020” și retragerea a 190.000 MDL, efectuată la 14 decembrie 2020, s-a bazat pe „contractul de împrumut nr. 12 din 14.12.2020”. Potrivit acestor documente, suma de 350.000 MDL a fost retrasă pe baza contractului de împrumut nr. 11, care a fost semnat cu o lună mai devreme decât contractul pentru împrumutul în sumă de 530.000 MDL, iar retragerea în sumă de 190.000 MDL s-a bazat pe contractul nr. 12 din 14 decembrie 2020, deși candidatul a prezentat anterior contractul nr. 5 din 14 decembrie 2020 drept împrumutul ginereului său. Ambele retrageri au fost efectuate de socrul fiicei candidatului, administratorul S.R.L. P.I. (în continuare „administratorul”).

La audieri, în cadrul evaluării inițiale, candidatul nu a putut explica de ce suma de 350.000 MDL, retrasă din contul bancar al S.R.L. P.I. la 5 noiembrie 2020, cu aproximativ o lună mai devreme de semnarea contractului de împrumut a sumei de 530.000 MDL la 14 decembrie 2020, ar trebui

considerată o parte a acestui împrumut. În mod similar, candidatul nu a putut explica de ce numărul contractului în contractul de împrumut a sumei de 530.000 MDL, pe care candidatul l-a prezentat Comisiei (nr. 5 din 14 decembrie 2020) este diferit de numărul contractului de împrumut, indicat în extrasul de cont al S.R.L. P.I. privind retragerea sumei de 190.000 MDL (nr. 12 din 14.12.2020).

În cadrul evaluării reluate, Comisia a expediat mai multe solicitări către S.R.L. P.I. cu privire la împrumutul în sumă de 530.000 MDL. Ca răspuns la solicitările Comisiei, compania a declarat că în conformitate cu contractul de împrumut nr. 11 din 5 noiembrie 2020, S.R.L. P.I. a acordat 500.000 MDL administratorului pentru ca ginerele candidatului să procure un apartament în mun. Chișinău. Din această sumă, conform răspunsului companiei, de fapt suma de 350.000 MDL a fost acordată drept împrumut. La 14 decembrie 2020 a fost semnat contractul de împrumut nr. 12, potrivit căruia S.R.L. P.I. a mai acordat 500.000 MDL administratorului. Din această sumă, potrivit companiei, doar suma de 190.000 MDL a fost eliberată debitorului. Potrivit punctului 1.4. din ambele contracte, împrumuturile au fost oferite cu scop de afaceri. S.R.L. P.I. a explicat că din suma totală a celor două contracte de împrumut (1.000.000 MDL), doar 540.000 MDL a fost acordată administratorului. S.R.L. P.I. a declarat că în conformitate cu ordinul de încasare nr. 4 din 14 decembrie 2020, administratorul a rambursat suma de 530.000 MDL către S.R.L. P.I. în conformitate cu contractele nr. 11 din 5 noiembrie 2020 și nr. 12 din 14 decembrie 2020. S.R.L. P.I. a prezentat copii ale acestor contracte de împrumut și a ordinului de încasare nr. 4 (din 14 decembrie 2020).

În continuare, S.R.L. P.I. a declarat că la 14 decembrie 2020, după rambursarea celor 530.000 MDL de către administrator, a fost semnat contractul de împrumut nr. 5 din 14 decembrie 2020 între S.R.L. P.I. și ginerele candidatului, potrivit căruia compania i-a acordat un împrumut de 530.000 MDL. Potrivit răspunsului companiei, acea sumă a fost eliberată din casieria companiei în aceeași zi ca și ordinul de plată nr. 3. Compania nu a prezentat Comisiei copia a acestui ordin de plată. S.R.L. P.I. a declarat că unicul proprietar al companiei (ginerele candidatului) și administratorul (tatăl ginerelui candidatului) au convenit, din motive personale, ca proprietarul apartamentului din mun. Chișinău să fie ginerele candidatului, de aceea „sursa mijloacelor bănești urma a fi redirecționată” către ginerele candidatului. Împrumutul de 530.000 MDL încă nu a fost rambursat.

Ca răspuns la întrebarea Comisiei privind motivul din care era nevoie de semnat două contracte a câte 500.000 MDL, dacă numai suma de 530.000 MDL era necesară pentru achiziția apartamentului, compania a răspuns că acestea au fost contracte-tip utilizate de S.R.L. P.I. în conformitate cu legislația în vigoare. Mai mult decât atât, compania a răspuns că în conformitate cu prevederile contractelor de împrumut, administratorul a fost autorizat să retragă până la 500.000 MDL, luând în considerație cheltuielile pe care compania le avea pentru activitățile desfășurate la momentul retragerii.

Ca răspuns la întrebarea Comisiei privind modul în care împrumuturile puteau fi folosite pentru

cumpărarea imobilului, în timp ce, conform contractelor, ele au fost acordate cu scop de afaceri, S.R.L. P.I. a răspuns că administratorul a rambursat suma de 530.000 MDL către companie, după cum a fost confirmat de ordinul de încasare nr. 4 din 14 decembrie 2020 și, ulterior, suma a fost acordată cu împrumut ginerelui candidatului. De aceea, S.R.L. P.I. a pretins că împrumuturile acordate administratorului nu au fost utilizate pentru a procura apartamentul, ci pentru împrumutul acordat ginerelui candidatului.

În răspunsurile sale la notificarea privind faptele și dubiile serioase, candidatul și-a exprimat dezacordul cu dubiile Comisiei privind autoritatea *res judicata* a deciziei completului de judecată special al CSJ și a pus la îndoială autenticitatea și veridicitatea informațiilor oferite completului de judecată special al CSJ. Candidatul nu a prezentat alte comentarii cu privire la aceste subiecte.

(II) Potrivit informațiilor disponibile Comisiei în timpul evaluării inițiale, la 16 aprilie 2021 candidatul a cumpărat 25.495 EUR (est. 533.355 MDL). Candidatul a explicat că această tranzacție a fost efectuată în scopul achiziționării automobilului Toyota RAV4, la aceeași dată. În cadrul evaluării inițiale candidatul a precizat că sursa mijloacelor financiare, utilizate pentru această achiziție, au fost economii de numerar, declarate în declarația sa anuală pentru 2020, în sumă de 565.000 MDL, obținute din vânzarea unui apartament contra sumei de 530.000 MDL către familia fiicei sale și din vânzarea unui automobil AUDI A6 contra sumei de 35.000 MDL.

Conform contractului de vânzare-cumpărare a automobilului Toyota RAV4, prețul de cumpărare era de 30.340 USD, care urma să fie achitat în MDL. Conform chitanței de plată pentru automobil, plata a 30.340 USD s-a făcut în MDL în valoare totală de 544.828 MDL.

La audierea din cadrul evaluării inițiale, candidatul a explicat că cei 25.495 EUR au fost cumpărați de la ghișeul băncii, amplasat în incinta salonului auto, în ziua în care a cumpărat automobilul. Candidatul a mai menționat că achiziția automobilului s-a efectuat în MDL, pentru care a primit chitanță de plată. Candidatului i s-a solicitat să explice de ce a cumpărat euro, în timp ce plata pentru automobil a fost efectuată în MDL. Deși, în comunicare scrisă cu Comisia în cadrul evaluării inițiale, candidatul a confirmat că cei 25.495 EUR au fost cumpărați în vederea achiziționării automobilului Toyota RAV4, la audierea din cadrul evaluării inițiale candidatul a declarat că nu este sigur dacă valuta EUR a fost cumpărată sau vândută. El nu a oferit un răspuns explicit dacă a păstrat economiile din 2020 în monedă națională sau valută și, prin urmare, nu a putut oferi un răspuns ferm dacă cei 25.495 EUR au fost cumpărați sau vânduți de el.

Pe parcursul examinării cazului de către completul de judecată special al CSJ, candidatul a menționat pentru prima dată faptul că banii obținuți din vânzarea apartamentului au fost transmiși spre păstrare unei cunoștințe de familie, V.Ț. Candidatul a prezentat completului de judecată special al CSJ o copie a unei declarații a lui V.Ț. autentificate notarial, nr. 2-632 din 10 aprilie 2023. Potrivit acestui document: „... V.Ț. declară că este prietenă cu familia [candidatului] f [și] la data de 18.04.2021 la rugămintea [soției candidatului] a luat la păstrare suma de 550.000 lei, cu posibilitatea de a-i converti în valută străină . Iar la 16.04.2021, la cerința [soției candidatului], i-a restituit suma păstrată în valoare de 26.000 EURO...”.

Pe parcursul evaluării reluate, Comisia i-a adresat o serie de întrebări scrise lui V.Ț. În răspunsurile sale, V.Ț. a menționat că era în relații de prietenie cu familia candidatului de mai mulți ani. Candidatul știa că ea a lucrat și a locuit în unul din statele europene timp de aproximativ 20 de ani și că avea cetățenia acelei țări. De asemenea, candidatul știa că V.Ț. s-a întors în Republica Moldova și avea o situație financiară decentă. V.Ț. a mai menționat că familia candidatului era la curent că ea deținea economii în euro. Potrivit V.Ț., familia candidatului a informat-o pe V.Ț. că avea economii în sumă de 550.000 MDL, dar se temeau să țină banii acasă, deoarece suma a fost dezvăluită în declarația de avere, care este un document public. De asemenea, candidatul se temea să păstreze mijloacele în instituții financiare, deoarece nu avea încredere în sistemul bancar din Republica Moldova. De aceea V.Ț. a fost rugată să păstreze banii, cu posibilitatea de a-i converti în euro. V.Ț. a mai menționat că a primit suma de 550.000 MDL la 18 ianuarie 2021. Întrucât aveau încredere reciprocă, nu au întocmit niciun document în acest sens. Ea a afirmat că banii au fost păstrați împreună cu economiile ei într-un safeu, care se află într-un loc securizat, pe care nu-l putea dezvălui Comisiei. De asemenea, V.Ț. a declarat că la 16 aprilie 2021⁴⁰, la solicitarea soției candidatului, i-a rambursat acesteia suma de 26.000 EUR. V.Ț. a menționat că motivul convertirii celor 550.000 MDL în euro a fost procurarea automobilului, iar banii au fost convertiți din mijloacele deținute de ea.

Pe parcursul evaluării reluate, Comisia a mai întrebat candidatul de ce acesta nu a informat Comisia că a transmis suma de 550.000 MDL către V.Ț. și de ce declarația autenticată notarial nr. 2-632 a fost întocmită la 10 aprilie 2023, după evaluarea acestuia de către Comisie. Candidatul a răspuns că la momentul audierii din cadrul evaluării inițiale el nu avea consimțământul V.Ț. pentru a comunica acest fapt Comisiei. Candidatul a declarat că i-a dat 550.000 MDL în numerar lui V.Ț. și a primit înapoi 26.000 EUR în numerar.

Ca răspuns la întrebarea Comisiei de ce a cumpărat 25.495 EUR dacă a primit 26.000 EUR de la V.Ț. pe 16 aprilie 2021, candidatul a răspuns în modul următor: „Întrebarea poartă caracter sugestiv, nu corespunde realității. Atrag atenția asupra faptului că la 16.04.2021 nu am achiziționat (cumpărat) valută străină EURO sau USD, ci am vândut valută străină EURO în sumă de 25 495 EURO la prețul de 544 828,15 lei, circumstanță confirmată prin Buletinul de schimb valutar nr. 20710947 din 16.04.2021 și bon de schimb valutar din aceeași dată (copiile se anexează). Astfel, rețin că către acea dată, am vândut valuta străină recepționată de la d-na Țîbîrnă V. în sumă de 25 495 EURO (vezi declarația nr.2-632 din 10.04.2023), dar nu am cumpărat așa după cum se insistă pînă în prezent. ”

Candidatul a mai declarat că în cadrul examinării cauzei sale de către CSJ, el s-a familiarizat cu materialele de evaluare, în care a găsit un document ce pretindea că acesta ar fi cumpărat 25.495 EUR la data de 16 aprilie 2021. Candidatul a afirmat că informațiile din materialele de evaluare vizau cumpărarea de EUR de către bancă de la candidat și nu invers. Candidatul a prezentat copii ale Buletinului de schimb valutar nr. 20710947 din 16 aprilie 2021 și bonul de schimb valutar din

⁴⁰ La 16 aprilie 2021, cursul oficial de schimb al Băncii Naționale era 21,3806, ceea ce înseamnă că 550.000 MDL echivalau cu 25.724 EUR.

aceeași dată. Conform Buletinului de schimb valutar, la 16 aprilie 2021, la ora 11:06:46, una din băncile din Moldova a primit 25.495 EUR de la candidat și i-a achitat suma de 544.828 MDL.

În cadrul evaluării reluate, Comisia a primit informații de la acea bancă din Republica Moldova. Inițial, banca a informat Comisia că candidatul a cumpărat valută străină. Conform răspunsului modificat, la 16 aprilie 2021, la ora 11:06:46, în incinta Agenției nr. 2 din cadrul Sucursalei nr. 1 a băncii, banca a cumpărat 25.495 EUR de la candidat și i-a achitat suma de 544.828,15 MDL. Banca a prezentat Comisiei o copie a Buletinului de schimb valutar nr. 20710947 din 16 aprilie 2021 – același document pe care candidatul l-a prezentat în răspunsurile sale către Comisie. La audierea din cadrul evaluării inițiale, candidatul a declarat că a schimbat banii la ghișeul băncii situate în incinta salonului auto în ziua în care a achiziționat automobilul. Agenția nr. 2 din cadrul Sucursalei nr. 1 și salonul auto se află la aceeași adresă.

În cadrul evaluării reluate, Comisia a mai primit informații de la S.R.L. C. , compania de la care candidatul a procurat automobilul Toyota RAV4 la data de 16 aprilie 2021. Potrivit documentelor prezentate, candidatul a achitat suma de 544.828 MDL (est. 30.340 USD) pentru procurarea automobilului la data de 16 aprilie 2021, ora 10:04.

Comisia a obținut informații de la SFS cu privire la funcționarea aparatelor și echipamentelor de casă și control. Conform SFS, toate companiile sunt obligate să aibă terminale fiscale funcționale, care generează bonuri fiscale în timp real. De asemenea, se consideră că un aparat de casă și un dispozitiv de control/imprimantă fiscală sunt funcționale dacă imprimă data calendaristică și ora curentă pe documente, cu o deviere maximă de 15 minute de la ora reală (cu excepția devierii de o oră în timpul trecerii de la ora de iarnă la cea de vară sau invers, care nu vor depăși datele de 20 noiembrie/aprilie a anului curent). Mai mult, fiecare companie este obligată să programeze în mod independent informațiile despre oră și dată în echipamentul său de casă și control.

În răspunsurile sale la notificarea cu privire la faptele și dubiile serioase, candidatul a prezentat fragmente din constatările completului de judecată special al CSJ, conform cărora „[...] în cadrul ședinței de judecată candidatul a dovedit că după înstrăinarea apartamentului a transmis mijloacele financiare, spre păstrare unui cunoscut apropiat a familiei Șova, iar în luna aprilie 2021, aceste surse financiare au fost restituite în valută străină, euro, ulterior a efectuat iarăși operațiuni de schimb valutar, în vederea necesității achitării unui automobil achiziționat de la dealerul autorizat Toyota, achitarea fiind efectuată în lei la cursul dolarului, aceste argumente fiind înlăturate prin prezentarea declarației autentificată notarial.” Candidatul a mai precizat că în conformitate cu art. 10 alin. (7) din Legea nr. 26/2022, Comisia avea obligația de a-l evalua pe baza explicațiilor oferite de acesta completului de judecată special al CSJ, potrivit cărora intenționa să achiziționeze autoturismul, însă nu avea certitudinea de unde îl va procura, din Republica Moldova sau din străinătate, ceea ce a și generat situația de convertire a monedei naționale obținute în urma tranzacțiilor, în valută euro. Acesta a remarcat și că potrivit completului de judecată special al CSJ, circumstanțele n-au scos la iveală intenția sa de a tăinuți sursa mijloacelor financiare. Candidatul a susținut, de asemenea, că Comisia a pus la îndoială

faptul că V.Ț. a păstrat banii săi în numerar, așa cum s-a comunicat completului de judecată special al CSJ, deși aceasta a obținut informații suplimentare pentru a verifica această informație.

Candidatul a menționat, de asemenea, că dubiile Comisiei cu privire la schimbul valutar ar fi fost înlăturate datorită informațiilor primite de la diverse entități publice și private în cadrul evaluării reluate. Candidatul a susținut că Comisia nu a fost de acord cu situația de fapt existentă și că s-ar fi îndoit nejustificat de informațiile prezentate pentru a invoca dubii serioase și pentru a-l descalifica. De asemenea, acesta a susținut că în cadrul evaluării inițiale, atunci când Comisia a examinat metoda de schimb valutar la momentul achiziționării automobilului Toyota, aceasta a confundat intenționat cumpărarea de monedă națională cu cumpărarea de monedă străină, precum și modul în care au avut loc aceste operațiuni.

b. Cadrul normativ

Pentru a determina dacă candidatul îndeplinește criteriul de integritate financiară, Comisia verifică dacă averea dobândită de către candidat în ultimii 15 ani corespunde veniturilor declarate conform art. 8 alin. (4) lit. b) din Legea nr. 26/2022.

Conform art. 8 alin. (5) lit. c), d) și e) din Legea nr. 26/2022, pentru evaluarea integrității financiare a candidatului, Comisia are obligația de a verifica modul de dobândire a bunurilor aflate în proprietatea sau posesia candidatului ori a persoanelor specificate la art. 2 alin. (2), de a verifica sursele de venit ale candidatului și, după caz, ale persoanelor specificate la art. 2 alin. (2) și dacă există împrumuturi și alte contracte în care candidatul, persoana specificată la art. 2 alin. (2) are calitatea de parte contractantă.

Art. 3 alin. (1) din Regulamentul de evaluare al Comisiei prevede că veniturile sau cheltuielile nedecarate sunt relevante pentru integritatea financiară, în măsura în care acestea nu au fost declarate veridice, dar și pentru integritatea etică, inclusiv, dar fără a se limita la, în măsura în care se referă la venituri secundare interzise, evaziune fiscală sau încălcarea prevederilor privind combaterea spălării banilor.

c. Motivarea

În decizia sa din 1 august 2023, completul de judecată special al CSJ a stabilit că „în cadrul audierilor candidatul a prezentat Comisiei sursele de venit pentru procurarea apartamentului și a valutei, mijloace financiare care au fost declarate în ordinea și regimul juridic de declarare” și că acestea nu au fost subiect de control al averii și al intereselor personale de către ANI.⁴¹ Completul de judecată special al CSJ a reținut că dubiile serioase în legătură cu împrumutul de 530.000 MDL nu pot fi privite ca o „încălcare veritabilă a integrității financiare” a candidatului. Însă completul de judecată special al CSJ nu a făcut careva comentarii în ceea ce privește contractele de

⁴¹ Din câte se pare, completul de judecată special al CSJ se referă la cele 530.000 MDL pe care candidatul le-a declarat în declarația sa anuală pentru 2020.

împrumut nr. 5, 11 și 12 din 2020, și nici în ceea ce privește neconcordanțele descrise de Comisie în decizia sa în urma evaluării inițiale.

Completul de judecată special al CSJ a menționat, în decizia sa, că candidatul a dovedit că după înstrăinarea apartamentului a transmis mijloacele financiare spre păstrare unei cunoștințe apropiate a familiei sale, iar în luna aprilie 2021, aceste surse financiare au fost restituite în valută străină – euro. Conform deciziei completului de judecată special al CSJ, candidatul ulterior a efectuat operațiuni de schimb valutar, în vederea necesității achitării unui automobil achiziționat de la dealerul autorizat Toyota, achitarea fiind efectuată în MDL la cursul USD. Completul de judecată special al CSJ a considerat că candidatul a atenuat dubiile Comisiei atunci când a prezentat declarația autenticată notarial a V.Ț. Ulterior, conform deciziei completului de judecată special al CSJ, Comisia de evaluare urma să aprecieze prin prisma prevederilor art. 10 alin. (7) din Legea nr. 26/2022 explicațiile candidatului, care a argumentat că intenționa să achiziționeze automobilul, însă nu avea certitudinea de unde îl va procura – din Republica Moldova sau din străinătate. Potrivit completului de judecată special al CSJ, aceste circumstanțe au și generat situația de „convertire a valutei naționale obținute în urma tranzacțiilor în convertirea în valută euro”. Completul de judecată special a reținut că răspunsurile candidatului n-au scos la iveală intenția acestuia de a tăinui sursa mijloacelor financiare și că circumstanța respectivă nu poate fi considerată motiv de nepromovare a candidatului.

În contextul unei evaluări multilaterale, complete și obiective, Comisia a reluat evaluarea candidatului pe baza informațiilor disponibile la momentul evaluării inițiale și a oricăror altor informații obținute în timpul evaluării reluate. Așa cum a dispus completul de judecată special al CSJ, în contextul evaluării reluate Comisia a obținut informații suplimentare și a identificat dovezi suplimentare pe care Comisia le-a considerat de o însemnătate deosebită pentru decizia sa în urma evaluării reluate.

Pentru a determina dacă candidatul corespunde criteriul de integritate financiară, Comisia verifică respectarea, de către candidat, a regimului juridic al declarării averii și intereselor personale și dacă averea dobândită de către candidat în ultimii 15 ani corespunde veniturilor declarate. Pentru a evalua integritatea financiară a candidatului, Comisia verifică sursele de venit ale candidatului și, după caz, ale persoanelor apropiate, inclusiv ale membrilor familiei.

În timpul evaluării inițiale, candidatul a susținut că a achiziționat un automobil în aprilie 2021 contra sumei de 544.828 MDL (est. 30.340 USD), achitând cu mijloacele obținute din vânzarea apartamentului către familia fiicei sale contra sumei de 530.000 MDL (est. 25.884 EUR) și din vânzarea unui automobil Audi A6 contra sumei de 35.000 MDL. În comunicarea scrisă din cadrul evaluării inițiale, candidatul a confirmat că în aceeași zi în care a achiziționat automobilul, a schimbat 25.495 EUR (estimativ 533.355 MDL) în acel scop. Însă în timpul audierii din cadrul evaluării inițiale, candidatul nu putea confirma dacă vânduse sau cumpărase euro. În cadrul evaluării inițiale, Comisia a examinat și sursele mijloacelor pentru procurarea apartamentului de către candidat, și tranzacțiile aferente schimbului celor 25.495 EUR. În cadrul evaluării reluate

Comisia a procedat la fel.

La momentul evaluării inițiale, candidatul a declarat că banii pentru apartamentul de 72,2 m.p., pe care l-a vândut familiei copilului său, i-au fost achitați în numerar. Comisiei nu i-a fost prezentată nicio dovadă că banii ar fi fost într-adevăr achitați candidatului. În ceea ce privește sursa mijloacelor financiare utilizate de familia copilului candidatului pentru achiziționarea apartamentului, candidatul a prezentat o copie a unui contract de împrumut nr. 5 din 14 decembrie 2020 în valoare de 530.000 MDL, semnat de ginerele candidatului și S.R.L. P.I., companie care aparține ginerelui. Candidatul a prezentat și două extrase de cont din partea S.R.L. P.I., care atestă retragerea sumei de 350.000 MDL la data de 5 noiembrie 2020 și a sumei de 190.000 MDL la data de 14 decembrie 2020. Comisia s-a concentrat pe două neconcordanțe semnificative. Prima – cum retragerea sumei de 350.000 MDL, pe baza contractului de împrumut nr. 11 din 5 noiembrie 2020, cu o lună mai devreme de semnarea contractului din 14 decembrie 2020, ar putea fi considerată ca dovadă pentru contractul de împrumut pentru suma de 530.000 MDL. Iar a doua – de ce descrierea operațiunii de retragere de la bancă a sumei de 190.000 MDL la data de 14 decembrie 2020 se referea la contractul de împrumut nr. 12 din 14 decembrie 2020, în timp ce copia contractului de împrumut din 14 decembrie 2020, prezentată de candidat Comisiei, era numerotată ca contract nr. 5. În decizia referitoare la evaluarea inițială a candidatului, Comisia a reținut că are dubii serioase în legătură cu sursa mijloacelor financiare din care familia fiicei candidatului a procurat un apartament de la acesta și în legătură cu explicațiile și dovezile contradictorii și insuficiente prezentate cu privire la contractul de împrumut pentru suma de 530.000 MDL.

La 6 februarie 2023, candidatul a contestat decizia Comisiei la Curtea Supremă de Justiție. La data de 1 august 2023, completul de judecată special al CSJ a emis decizia de admitere a contestației depuse de candidat, anulând decizia Comisiei și dispunând reevaluarea candidatului. În cererea sa de contestare adresată completului de judecată special al CSJ, candidatul nu a menționat contractele nr. 5, 11 și 12. În expunerile sale suplimentare (alin. 3.1.), prezentate completului de judecată special al CSJ la 27 februarie 2023, candidatul a precizat că prețul contractual al apartamentului a fost achitat integral de către familia fiicei sale. Conform relatărilor acestuia, sursele împrumutului în sumă de 530.000 MDL pentru ginerele său și procedura de obținere a acestuia nu îi pot fi imputate, remarcând că el nu este responsabil de ținerea evidenței contabile la S.R.L. P.I..

În cadrul evaluării reluate, Comisia a obținut informații de la S.R.L. P.I. cu privire la împrumutul de 530.000 MDL. S.R.L. P.I. a declarat că în conformitate cu contractul de împrumut nr. 11 din 5 noiembrie 2020, S.R.L. P.I. a acordat suma de 500.000 MDL administratorului pentru ca ginerele candidatului să procure un apartament în mun. Chișinău. Din această sumă, 350.000 MDL au fost, de fapt, acordate sub formă de împrumut. La 14 decembrie 2020 a fost semnat contractul de împrumut nr. 12 cu administratorul, pentru suma de 500.000 MDL. Din această sumă, potrivit S.R.L. P.I., doar suma de 190.000 MDL a fost eliberată administratorului. Astfel, din suma totală a celor două contracte de împrumut (1.000.000 MDL), doar 540.000 MDL a fost

acordată administratorului. Potrivit punctului 1.4. din ambele contracte, împrumuturile au fost oferite cu scop de afaceri. S.R.L. P.I. a declarat că administratorul a rambursat suma de 530.000 MDL către S.R.L. P.I. la 14 decembrie 2020, așa cum o atestă ordinul de încasare nr. 4 din 14 decembrie 2020. S.R.L. P.I. a furnizat copii ale contractelor de împrumut nr. 11 (din 5 noiembrie 2020) și nr. 12 (din 14 decembrie 2020) și ordinul de încasare nr. 4 (din 14 decembrie 2020). S.R.L. P.I. a declarat că la data de 14 decembrie 2020, administratorul și ginerele candidatului au semnat contractul de împrumut nr. 5, potrivit căruia compania i-a acordat acestuia un împrumut de 530.000 MDL, eliberat de casieria S.R.L. P.I. în aceeași zi în baza ordinului de plată nr. 3. Compania nu a prezentat Comisiei copia ordinului de plată nr. 3. Împrumutul în sumă de 530.000 MDL încă nu a fost rambursat.

De remarcat că conform contractului nr. 11 din 5 noiembrie 2020 și nr. 12 din 14 decembrie 2020, împrumuturile au fost acordate pentru activitate antreprenorială și nu puteau să fie folosite pentru achiziționarea de bunuri imobile. Când a fost adresată această întrebare către S.R.L. P.I., aceasta a declarat că administratorul rambursase parțial împrumuturile (530.000 MDL) date de companie conform ordinului de încasare nr. 4 din 14 decembrie 2020 și că, în aceeași zi, aceeași sumă a fost împrumutată ginerelui candidatului, conform ordinului de încasare nr. 3. Așadar, conform declarațiilor S.R.L. P.I., nu împrumuturile date administratorului, ci împrumutul dat ginerelui candidatului a fost folosit pentru procurarea apartamentului. Reiese că retragerile în sumă de 350.000 MDL și de 190.000 MDL nu aveau nicio legătură cu procurarea apartamentului candidatului pe care acesta îl achiziționase la preț preferențial. S.R.L. P.I. nu a prezentat ordinul de încasare nr. 3 pentru a-și fundamenta poziția.

Comisia are dubii în ceea ce privește fiabilitatea declarațiilor oferite de S.R.L. P.I. Inițial, a susținut că contractul de împrumut nr. 11 prevedea acordarea unui împrumut administratorului pentru ca ginerele candidatului să cumpere un apartament în mun. Chișinău, deși contractele de împrumut nr. 11 și nr. 12 prevedeau împrumuturi pentru activitate antreprenorială. Apoi, S.R.L. P.I. a susținut că suma de 540.000 MDL, retrasă conform contractelor de împrumut nr. 11 și nr. 12, nu era pentru procurarea apartamentului. Nu este clar nici până în prezent de ce administratorul a luat 190.000 MDL drept împrumut pe 14 decembrie 2020 și a returnat 530.000 MDL către S.R.L. P.I. în aceeași zi. Nu este clar, de asemenea, de ce contractul din 14 decembrie 2020, dintre S.R.L. P.I. și ginerele candidatului a fost numerotat cu nr. 5, deși contractul de împrumut din 14 decembrie 2020, în temeiul căruia administratorul a retras 190.000 MDL, era numerotat cu nr. 12. De asemenea, este îndoielnic de ce ordinul de încasare nr. 4 ar fi legat de banii returnați de administrator, iar banii – la returnare – ar fi dați ginerelui candidatului pe baza ordinului de încasare nr. 3. Este important de remarcat faptul că S.R.L. P.I. nu a prezentat o copie a ordinului de încasare nr. 3. S.R.L. P.I. nu a prezentat oarecare alte explicații sau documente justificative care să servească ca dovadă a faptului că împrumutul de 530.000 MDL a fost, cu adevărat, dat ginerelui candidatului. Nici candidatul nu a oferit vreun comentariu pe marginea acestui subiect. Astfel, pentru Comisie nu a fost cu puțință să verifice în mod independent pretinsul împrumut de 530.000 MDL care ar fi fost dat ginerelui candidatului ca apoi să fie dat, prezumtiv, candidatului drept plată. Comisiei nu i-a fost prezentată nicio dovadă că banii ar fi fost

într-adevăr achitați candidatului. Noile explicații oferite Comisiei de S.R.L. P.I. cu privire la împrumuturi în cadrul evaluării reluate nu doar că nu au atenuat, ci au amplificat dubiile Comisiei în legătură cu mijloacele financiare primite de candidat în urma vânzării apartamentului cumpărat inițial la preț preferențial, precum și în legătură cu credibilitatea și onestitatea candidatului.

În concluzie, Comisia are dubii serioase în legătură cu faptul că candidatul a primit într-adevăr suma de 530.000 MDL după ce apartamentul a fost vândut fiicei sale, chiar dacă S.R.L. P.I. ar fi putut împrumuta acești bani familiei fiicei candidatului, din cauza explicațiilor neconcordante și a probelor contradictorii prezentate în timpul evaluării inițiale și a celei reluate cu privire la contractele de împrumut.

În cadrul evaluării inițiale, candidatul nu a explicat de ce a cumpărat 25.459 EUR pentru procurarea automobilului Toyota, din moment ce tranzacția a avut loc în monedă națională (MDL). Mai mult, la audierea care a avut loc în cadrul evaluării inițiale, candidatul nu a putut oferi un răspuns explicit dacă a cumpărat sau a vândut cei 25.495 EUR, generând dubii dacă cei 25.495 EUR au fost cumpărați din economiile pe care le-a declarat în declarația sa anuală pentru 2020 sau din alte mijloace financiare. De asemenea, candidatul nu a explicat dacă a păstrat economiile din 2020 în monedă națională sau străină.

Candidatul a menționat pentru dată prima faptul că a dat banii obținuți din vânzarea apartamentului spre păstrare către V.Ț., atunci când dosarul acestuia se examina de către completul de judecată special al CSJ. În cadrul evaluării reluate, Comisia l-a contactat pe V.Ț. și i-a adresat întrebări cu privire la suma de 550.000 MDL. V.Ț. a confirmat că primise suma de 550.000 MDL spre păstrare la 18 ianuarie 2021, iar la 16 aprilie 2021 i-a returnat soției candidatului suma de 26.000 EUR. V.Ț. a specificat, de asemenea, că convertise 550.000 MDL în euro deoarece candidatul dorea să achiziționeze un automobil. Întrebat de către Comisie de ce acesta nu a informat-o că a transmis suma de 550.000 MDL către V.Ț. și de ce declarația autenticată notarial nr. 2-632 a fost întocmită la 10 aprilie 2023, după evaluarea acestuia de către Comisie, candidatul a răspuns că atunci când a avut loc audierea în timpul evaluării inițiale, nu avea permisiunea lui V.Ț. să comunice acele informații Comisiei. Comisia nu consideră că această explicație este una plauzibilă. Nimic nu l-a împiedicat pe candidat – fie în cadrul corespondenței, fie în cadrul audierii în timpul evaluării inițiale – să informeze Comisia că a dat banii unei persoane spre păstrare, dar că nu avea permisiunea acelei persoane de a oferi mai multe detalii la acel moment, ceea ce ar fi făcut ca informațiile ulterioare să fie mai plauzibile. Mai mult decât atât, nu a fost credibil faptul că, la audierea din timpul evaluării inițiale, candidatul nu-și putea aminti dacă a cumpărat sau a vândut 25.495 EUR.

În cadrul evaluării reluate, Comisia a primit informații de la mai multe entități cu privire la tranzacțiile în legătură cu cei 25.495 EUR. Așadar, conform Buletinului de schimb valutar nr. 20710947, candidatul a schimbat suma de 25.495 EUR la ora 11:06:46, iar conform ordinului de încasare nr. 2062, candidatul a cumpărat un automobil la ora 10:04 a aceleași zi – 16 aprilie 2021. Potrivit SFS, se consideră că un aparat de casă și un dispozitiv de control/imprimantă fiscală sunt

funcționale dacă imprimă data calendaristică și timpul curent pe documente, cu o deviere maximă de 15 minute de la ora reală (cu excepția devierii de o oră în timpul trecerii de la ora de iarnă la cea de vară sau invers, care nu vor depăși datele de 20 noiembrie/aprilie a anului curent).

Astfel, conform normelor în vigoare, S.R.L. C. și banca din Republica Moldova aveau obligația de a menține în stare bună de funcționare aparatul de casă și dispozitivul de control, ceea ce înseamnă că devierea maxim posibilă de la ora reală nu putea să fi depășit 15 minute. Diferența dintre ora la care a avut loc schimbul valutar (11:06:46) și procurarea automobilului (10:04) înseamnă că schimbul valutar a avut loc doar după procurarea automobilului, ceea ce trezește îndoieli că candidatul a folosit banii schimbați la bancă pentru a achiziționa automobilul și că s-ar putea să fi fost folosite alte mijloace financiare pentru această tranzacție. Candidatul nu a comentat aceste aspecte în răspunsul său la notificarea cu privire la faptele și dubiile serioase.

Drept concluzie, pe lângă faptul că este îndoielnic că candidatul a primit într-adevăr suma de 530.000 MDL în urma vânzării apartamentului, dubiile serioase ale Comisiei sunt amplificate de explicațiile contradictorii ale candidatului cu privire la ce s-ar fi întâmplat cu acești bani. În comunicarea scrisă cu Comisia care a avut loc în perioada evaluării inițiale, candidatul a confirmat că sursa mijloacelor cu care ar fi cumpărat cei 25.495 EUR la data de 16 aprilie 2021 ar fi fost economiile de numerar declarate în declarația sa anuală pentru 2020 în sumă de 565.000 MDL. La audierea din cadrul evaluării inițiale candidatul a declarat că nu era sigur dacă cei 25.495 EUR au fost cumpărați sau vânduți. Candidatul nu a oferit un răspuns clar la întrebarea dacă a păstrat suma de 530.000 MDL în monedă națională sau străină. Ulterior, în procesul de examinare a contestației acestuia de către completul de judecată special al CSJ, candidatul a declarat pentru prima dată că la 18 ianuarie 2021 i-ar fi dat 550.000 MDL spre păstrare către V.Ț., care i-ar fi returnat candidatului, pe 16 aprilie 2021, suma de 26.000 EUR. Candidatul a invocat că a convertit 25.495 EUR în MDL la data de 16 aprilie 2021 pentru un automobil Toyota RAV4. Inițial, candidatul a pretins că nu-și putea aminti cum păstra venitul obținut din vânzarea apartamentului și dacă cumpărase sau vânduse mijloace în monedă străină, după care a oferit explicații foarte specifice, însă completamente noi despre tranzacțiile cu V.Ț., ceea ce a trezit dubii în privința credibilității și onestității candidatului. Totodată, există dubii serioase în legătură cu tranzacțiile, deoarece la reprezentanța auto a avut loc un schimb valutar, după achiziționarea automobilului. Rămâne, în continuare, neclar dacă în tranzacțiile de schimb au fost implicați cei 26.000 EUR, care se pretinde că ar fi fost returnați candidatului de către V.Ț., sau alte fonduri. Așadar, nu se cunoaște cu certitudine care a fost sursa de proveniență a mijloacelor financiare pentru achiziționarea automobilului Toyota RAV4.

Având în vedere circumstanțele de mai sus, Comisia are dubii serioase (art. 13 alin. (5) din Legea nr. 26/2022) în legătură cu conformitatea candidatului cu criteriul de integritate financiară, conform art. 8 alin. (4) lit. b) și alin. (5) lit. c), d) și g) din Legea nr. 26/2022, în legătură cu veridicitatea primirii, de către candidat de la familia fiicei sale, a sumei de 530.000 MDL în urma vânzării apartamentului și că ar fi dat suma respectivă spre păstrare către V.Ț., precum și în legătură cu sursa mijloacelor financiare aferente tranzacției cu cei 25.495 EUR și achiziționarea

automobilului, care nu au fost atenuate de candidat.

3. Subestimarea valorii a două bunuri imobile și neplata impozitului pentru creșterea de capital în modul prevăzut de legislație

(I) La 2 mai 2002, candidatul a achiziționat un teren cu suprafața de 0,06 ha și o casă nefinalizată cu suprafața de 99,3 m.p. (construită în proporție de 66%), în com. Stăuceni, mun. Chișinău, contra sumei de 55.000 MDL (est. 4.290 EUR). Conform contractului de vânzare-cumpărare din 11 martie 2011, candidatul a vândut acest bun, care includea și casa a cărei construcție era realizată în aceeași proporție de 66%, cu 14.161 MDL (est. 867 EUR). Contractul de vânzare-cumpărare din 11 martie 2011 a fost semnat atât de candidat, cât și de soția sa.

Potrivit contractului de cumpărare din 2002, valoarea cadastrală a terenului și a casei nefinalizate era de 50.818 MDL, iar prețul contractual al acestor bunuri a fost de 55.000 MDL. În contractul de vânzare din 2011 nu este indicată valoarea cadastrală, ci numai prețul contractual de 14.161 MDL.

La audierea din cadrul evaluării inițiale, candidatul a declarat că prețul de cumpărare de 55.000 MDL (est. 4.290 EUR) pentru acest bun imobil, în 2002, a fost prețul real plătit, dar că prețul real de vânzare pentru acest imobil în 2011 a fost de aproximativ 200.000 MDL, și nu prețul de vânzare declarat de 14.161 MDL (est. 867 EUR). Întrebat de ce s-a folosit un preț subevaluat în contractul de vânzare-cumpărare, în special motivul pentru care vânzătorul ar include un preț mai mic, candidatul a explicat că era o practică comună în trecut de către vânzătorii de bunuri imobiliare, pentru a evita plata impozitului pentru creșterea de capital.

(II) Potrivit contractului de vânzare-cumpărare din 24 mai 2012, soția candidatului a achiziționat un teren pentru construcții cu suprafața de 0,12 ha în mun. Chișinău, com. Trușeni, la prețul de 20.000 MDL (est. 1,285 EUR). În declarațiile sale anuale pentru anii 2012 - 2020, candidatul a declarat valoarea cadastrală a terenului ca fiind de 207.564 MDL (est. 10.500 EUR).

În timpul evaluării inițiale, Comisia a solicitat candidatului să explice diferența dintre valoarea cadastrală și prețul contractual al acestui teren și dacă prețul de 20.000 MDL menționat în contractul de cumpărare reflectă prețul real al imobilului la momentul achiziției. În timpul evaluării inițiale, candidatul a declarat – atât în scris, cât în cadrul audierii – că el și soția sa nu au avut nicio relație cu vânzătorul acestui teren și că prețul contractual a fost rezultatul unor negocieri directe între soția sa și vânzător, și că prețul indicat în contract a fost cel asupra căruia a insistat vânzătorul bunului. Candidatul a mai declarat că prețul real plătit pentru acest bun imobil a fost aproximativ același ca și valoarea cadastrală, care a fost de 207.564 MDL.

La 6 februarie 2023, candidatul a contestat decizia Comisiei la Curtea Supremă de Justiție. La data de 1 august 2023, completul de judecată special al CSJ a emis decizia de admitere a

contestației depuse de candidat, anulând decizia Comisiei și dispunând reevaluarea candidatului. În cadrul evaluării reluate, Comisia a transmis candidatului informații despre prețurile de piață ale terenurilor, oferite de compania imobiliară „Bursa LARA” (în continuare compania „LARA”). Potrivit acelor informații, prețul de piață pentru un ar de teren (pentru construcție) într-o suburbie a mun. Chișinău, în 2011, valora 49.011 MDL. Astfel, valoarea de piață a unui teren cu suprafața de 0,06 ha (6 ari), era de 294.066 MDL (est. 18.000 EUR). Potrivit companiei „LARA”, valoarea unei case finalizate într-o suburbie a Chișinăului în anul 2011 era de 7.283 MDL per m. p. Astfel, valoarea aproximativă a unei case finalizate, cu suprafața de 99,3 m. p., era de 723.200 MDL. Prețul de piață pentru un ar de teren (pentru construcție) într-o suburbie a mun. Chișinău, în 2012, era de 62.253 MDL. Astfel, valoarea de piață a unui teren cu suprafața de 0,12 ha (12 ari) în mun. Chișinău, com. Trușeni, era de 747.036 MDL (est. 48.000 EUR).

Conform prevederilor art. 15 și art. 37 din Codul fiscal în vigoare în acea perioadă, candidatul trebuia să plătească un impozit de 18% din 50% din suma excedentară a creșterii de capital. Așadar, dacă în contractul de vânzare-cumpărare din 11 martie 2011 ar fi fost reflectat prețul real de vânzare de 200.000 MDL (așa cum a declarat candidatul la audierea care a avut loc în cadrul evaluării inițiale), candidatul și soția sa ar fi trebuit să achite cel puțin 13.050 MDL cu titlu de impozit pentru creșterea de capital ($18\% \times [50\% \times (200.000 - 55.000)]$). Însă candidatul a indicat doar prețul fictiv de vânzare de 14.161 MDL, evitând astfel să achite impozitele datorate în legătură cu vânzarea acestor bunuri.

În răspunsurile sale la notificarea cu privire la faptele și dubiile serioase, candidatul a menționat că Comisia nu i-a furnizat rapoartele de evaluare ale companiei „LARA” nici în timpul evaluării inițiale, nici în timpul evaluării reluate. De asemenea, candidatul a susținut că ar fi fost tratat diferit, în comparație cu alți candidați. Candidatul a citat Decizia Comisiei nr. 4 din 6 decembrie 2023, drept exemplu pentru a susține această imputare. Candidatul a menționat că Comisia nu a pus la îndoială valoarea bunului imobil cumpărat, în acel caz, de către candidată de la mama sa, nici veridicitatea valorii tranzacției în scopuri de impozitare pe baza evaluărilor companiei „LARA”. Candidatul a argumentat că nu este acceptabil ca anumiți candidați să fie tratați favorabil în comparație cu cei care nu sunt comozi pentru Comisie. De asemenea, candidatul a declarat că Comisia acceptase în mod selectiv caracterul obligatoriu al deciziilor completului de judecată special al CSJ.

b. Cadrul normativ

Pentru a determina dacă candidatul întrunește criteriul de integritate financiară, Comisia verifică dacă averea dobândită de către candidat în ultimii 15 ani corespunde veniturilor declarate conform art. 8 alin. (4) lit. b) din Legea nr. 26/2022.

Conform art. 8 alin. (5) lit. a) din Legea nr. 26/2022, la evaluarea integrității financiare a candidatului, Comisia trebuie să verifice respectarea de către candidat a regimului fiscal în partea ce ține de achitarea impozitelor la folosirea mijloacelor și veniturilor rezultate din proprietatea

deținută, precum și a veniturilor impozabile, și în partea ce ține de achitarea drepturilor de import și drepturilor de export.

Conform art. 8 alin. (5) lit. c) din Legea nr. 26/2022, pentru a evalua integritatea financiară a candidatului, Comisia verifică modul de dobândire a bunurilor aflate în proprietatea sau posesia candidatului ori a persoanelor specificate la art. 2 alin. (2).

Art. 2 alin. (2) din Legea nr. 26/2022 prevede că evaluarea candidaților include o verificare a averii persoanelor apropiate ale candidaților, astfel cum acestea sunt definite în Legea nr. 133/2016 privind declararea averii și a intereselor personale, precum și a persoanelor terțe prevăzute la art. 33 alin. (4) și (5) din Legea nr. 132/2016 cu privire la Autoritatea Națională de Integritate.

„Persoane apropiate”, conform definiției din Legea nr. 133/2016 privind declararea averii și a intereselor personale, sunt: soțul/soția, copilul, concubinul/concubina subiectului declarării, persoana aflată la întreținerea subiectului declarării, de asemenea persoana înrudită prin sânge sau prin adopție cu subiectului declarării (părinte, frate/soră, bunic/bunică, nepot/nepoată, unchi/mătușă) și persoana înrudită prin afinitate cu subiectul declarării (cumnat/cumnată, socru/soacră, ginere/noră).

Art. 15 din Codul fiscal al Republicii Moldova (în vigoare în anul 2011) prevedea impozitul pe venit de 7% (din venitul anual impozabil care nu depășește suma de 25.200 MDL) și 18% din venitul anual impozabil care depășește suma de 25.200 MDL.

Art. 37 din Codul fiscal al Republicii Moldova (în vigoare în anul 2011), stabilește la alin. (7) că suma creșterii de capital în anul fiscal este egală cu 50% din suma excedentară a creșterii de capital recunoscute peste nivelul oricăror pierderi de capital suportate pe parcursul anului fiscal.

Art. 19 al Codului familiei, în vigoare în anul 2002 și în anul 2011 prevede că bunurile dobândite de către soți în timpul căsătoriei sânt supuse regimului proprietății în devălmășie, în măsura în care nu este modificat de contractul matrimonial.

Conform art. 8 alin. (2) lit. a) din Legea nr. 26/2022, se consideră că un candidat corespunde criteriului de integritate etică dacă nu a încălcat grav regulile de etică și conduită profesională a judecătorilor, a procurorilor sau, după caz, a altor profesii, precum și nu a admis, în activitatea sa, acțiuni sau inacțiuni reprobabile, care ar fi inexplicabile din punctul de vedere al unui profesionist în domeniul dreptului și al unui observator imparțial.

Potrivit art. 3 alin. (3) din Codul de etică al judecătorului aprobat prin Hotărârea nr. 366/15 a Consiliului Superior al Magistraturii la 29 noiembrie 2007, “Judecătorul trebuie să se abțină de la orice comportament, acțiune sau manifestare care ar putea prejudicia încrederea publicului în sistemul judecătoresc”.

Conform Principiului 3.1 din cadrul Principiilor de la Bangalore privind conduita judiciară (2002), „judecătorul trebuie să se asigure că în ochii unui observator rezonabil conduita sa este ireproșabilă.” Iar Principiul 3.2 indică că “[a]titudinea și conduita unui judecător trebuie să reafirme încrederea publicului în integritatea corpului judiciar.”

c. Motivarea

În decizia sa din 1 august 2023, completul de judecată special al CSJ a respins concluzia Comisiei precum că candidatul a subestimat valoarea terenului pentru construcții, cu suprafața de 0,12 ha în com. Trușeni, mun. Chișinău, precum și a terenului cu suprafața de 0,06 ha și a unei case nefinalizate în com. Stăuceni, mun. Chișinău, și că acesta nu a achitat impozitul pentru creșterea de capital, ceea ce a dus la nepromovarea evaluării. Completul de judecată special al SCJ a remarcat că contractele de vânzare-cumpărare prezentate de candidat confirmă valoarea acelor tranzacții. Conform CSJ, prin prezentarea prețurilor contractuale, candidatul a atenuat dubiile serioase cu privire la integritatea sa financiară. Completul de judecată special al CSJ a concluzionat că atât în cadrul evaluării inițiale a candidatului, cât și în cadrul examinării cauzei de CSJ, Comisia nu a reușit să demonstreze că în contractele de vânzare-cumpărare nu ar fi fost indicate prețurile reale și că prețurile indicate pentru bunurile imobile erau subevaluate și eronate. Mai mult, potrivit completului de judecată special al CSJ, candidatul nici nu a fost parte semnatară a tranzacției de achiziționare a lotului de teren din com. Trușeni. Completul de judecată special al CSJ a considerat că răspunsurile candidatului nu au scos la iveală intenția acestuia de a se eschiva de la achitarea impozitelor prevăzute de lege, ci mai degrabă convingerea fermă a acestuia privind lipsa creșterilor de capital în urma vânzării bunurilor imobile din com. Stăuceni, mun. Chișinău. Completul de judecată special al CSJ a stabilit că unele încălcări „care au fost tolerate iar uneori chiar acceptate, și administrate de către autoritățile statului, cum ar fi acceptarea declarării prețului convenite în actele juridice privind imobilele sau mijloacele de transport, nu sunt de natură de a considera că [candidatul] este lipsit de integritate financiară sau etică.”

Completul de judecată special al CSJ nu a luat în considerare diferența dintre prețurile de vânzare-cumpărare care a fost recunoscută de candidat în cadrul audierii la momentul evaluării inițiale, nici recunoașterea de către candidat a faptului că în contract a fost indicat un preț subevaluat pentru a se eschiva de la plata impozitului pe creșterea de capital.

În contextul unei evaluări multilaterale, complete și obiective, Comisia a reluat evaluarea candidatului pe baza informațiilor disponibile la momentul evaluării inițiale și a oricăror altor informații obținute în timpul evaluării reluate.

La evaluarea integrității financiare a candidatului, Comisia verifică dacă averea dobândită de către candidat în ultimii 15 ani corespunde veniturilor declarate, respectarea de către candidat a regimului fiscal și modul de dobândire a bunurilor aflate în proprietatea sau posesia candidatului ori a persoanelor specificate la art. 2 alin. (2) din Legea nr. 26/2022, și sursele de venit ale candidatului și, după caz, ale persoanelor specificate la art. 2 alin. (2). Comisia trebuie să verifice

dacă candidatul a respectat regimul fiscal în legătură cu plata impozitelor pe veniturile impozabile.

În mai 2002, candidatul și soția sa au achiziționat un teren cu suprafața de 0,06 ha și o casă nefinalizată în com. Stăuceni, mun. Chișinău, la prețul declarat de 55.000 MDL (est. 4.290 EUR), însă ar fi vândut aceste bunuri în martie 2011 cu 14.161 MDL (est. 867 EUR). În 2012, soția candidatului achiziționat un teren cu suprafața de 0,12 ha în com. Trușeni, mun. Chișinău, la prețul declarat de 20.000 MDL. La audierea care a avut loc în timpul evaluării inițiale, candidatul a menționat că prețul de vânzare declarat pentru terenul de 0,06 ha și casa nefinalizată, din 2011, de 14.161 MDL (est. 867 EUR) nu era același cu prețul real primit și că prețul de vânzare real pentru această proprietate a fost de aproximativ 200.000 MDL. Candidatul a confirmat, de asemenea, la audierea care a avut loc în cadrul evaluării inițiale, că prețul la care a fost achiziționat terenul din com. Trușeni, mun. Chișinău, a fost aproximativ la fel cu valoarea sa cadastrală de 207.564 MDL, recunoscând că suma de 20.000 MDL, indicată în contractul de vânzare-cumpărare, nu reprezenta prețul real.

În fața completului de judecată special al CSJ, candidatul a menționat că Comisia „nu a indicat care ar fi prețul real în opinia [sa], precum și nu a asigurat dreptul la replică a reclamantului pe marginea poziției legate de prețul real care ar fi necesar de indicat. Or simpla afirmație [din partea candidatului], de genul că prețul este fictiv și diminuat de candidat fără să fie probată această afirmație, nu poate fi reținut justificativ pentru fortificarea concluziilor „dubii serioase””.

În cadrul evaluării reluate, Comisia a oferit candidatului informații cu privire la prețurile de vânzare-cumpărare ale bunurilor respective așa cum le-a comunicat candidatul însuși la audierea din cadrul evaluării inițiale (200.000 MDL pentru un teren de 0,06 ha și o casă nefinalizată, vândute în anul 2011, și 207.564 MDL pentru un teren de 0,12 ha, cumpărat în anul 2012) și valoarea medie de piață a terenurilor din 2011 și 2012, conform companiei „LARA”. Potrivit informațiilor respective, valoarea medie de piață a unui teren cu suprafața de 0,06 ha în Chișinău, în anul 2011, era de 294.066 MDL (est. 18.000 EUR), iar pentru un teren cu suprafața de 0,12 ha – de 747.036 MDL (est. 48.000 EUR) în 2012.

Contractul de vânzare-cumpărare a terenului de 0,12 ha a fost semnat de soția candidatului. Însă, în conformitate cu prevederile Codului familiei, acest bun este considerat proprietate în devălmășie a candidatului și a soției acestuia. Art. 19 al Codului familiei, în vigoare în anul 2002 (semnarea contractului de cumpărare) și în 2011 (vânzarea bunului) prevede că bunurile dobândite de către soți în timpul căsătoriei sânt supuse regimului proprietății în devălmășie, în măsura în care nu este modificat de contractul matrimonial. Candidatul nu a furnizat un astfel de contract. Mai mult, în timpul examinării cauzei sale de către completul special al CSJ, candidatul a recunoscut că era coproprietar al respectivului bun. Contractul de vânzare a terenului cu suprafața de 0,06 ha și a casei nefinalizate, din 2011, a fost semnat de ambii soți.

După cum s-a menționat mai sus, la audierea din cadrul evaluării inițiale, candidatul a

recunoscut că prețurile de vânzare-cumpărare a bunurilor respective au fost subevaluate și a indicat sumele pe care el le considera ca fiind reale. De remarcat că potrivit contractului de cumpărare din 2002, valoarea cadastrală a terenului și a casei nefinalizate a fost de 50.818 MDL, iar prețul contractual al acestor bunuri a fost de 55.000 MDL. În contractul de vânzare din 2011 este indicat prețul contractual al terenului de 14.161 MDL. Comisia a considerat că potrivit declarațiilor anuale ale candidatului pentru anii 2012 - 2020, valoarea cadastrală a terenului de 0,12 ha a fost de 207.564 MDL (est. 10.500 EUR). Candidatul a devenit coproprietar al terenului cu suprafața de 0,12 ha, achiziționat la un preț subevaluat, ceea ce ridică serioase semne de întrebare cu privire la modul de dobândire al acestui imobil și integritatea financiară a candidatului. Dubiile Comisiei sunt amplificate și mai mult de prețul de vânzare subevaluat al terenului cu suprafața de 0,06 ha și al unei case nefinalizate.

În cadrul examinării cauzei de către completul de judecată special al CSJ, candidatul a retras prețurile reale de vânzare-cumpărare pe care le prezentase anterior Comisiei, ceea ce a aruncat o umbră de îndoială asupra onestității și credibilității candidatului. Comisia menține dubiile sale serioase cu privire la prețurile de vânzare-cumpărare ale acestor bunuri, deoarece prețurile contractuale de 20.000 MDL (est. 1.285 EUR) pentru un teren cu suprafața de 0,12 ha și de 14.161 MDL (est. 867 EUR) pentru un teren cu suprafața de 0,06 ha și o casă nefinalizată sunt neglijabile și nerealiste. Dubiile Comisiei în legătură cu prețurile reale de vânzare a acestor bunuri sunt amplificate de prețurile de piață pentru terenurile din suburbiile mun. Chișinău în anii 2011 și 2012 furnizate de compania „LARA”.

Comisia a utilizat prețul de vânzare al terenului cu suprafața de 0,06 ha și al casei nefinalizate, care a fost indicat de candidat în timpul evaluării inițiale (200.000 MDL) pentru a calcula impozitul pe creșterea de capital din vânzarea acestor bunuri imobile. Conform prevederilor art. 15 din Codul fiscal în vigoare în acea perioadă, candidatul trebuia să plătească un impozit de 18% pentru creșterea de capital din 50% din suma excedentară a creșterii de capital. Așadar, dacă în contractul de vânzare-cumpărare din 11 martie 2011 ar fi fost reflectat prețul real de vânzare de 200.000 MDL (așa cum a declarat candidatul), candidatul și soția sa ar fi trebuit să plătească cel puțin 13.050 MDL cu titlu de impozit pentru creșterea de capital ($18\% \times [50\% \times (200.000 - 55.000)]$). Însă candidatul a indicat doar prețul fictiv de 14.161 MDL pentru vânzarea acestor bunuri imobile. Astfel, acesta a evitat să achite impozitele datorate pentru vânzarea acestor bunuri.

Comisia nu poate fi de acord cu faptul că subevaluarea prețurilor de vânzare și ulterioara neplată a impozitelor datorate reprezintă o încălcare minoră care nu este de natură să genereze constatarea că candidatul nu are integritate financiară și etică. Pentru un observator obiectiv, încălcările fiscale nu sunt nesemnificative, mai ales atunci când sunt comise de un jurist cu experiență, în acest caz – de un judecător care are aspirația de a deveni membru al organului de autoadministrare al judecătorilor. Faptul că în trecut exista practica de subevaluare a prețurilor de vânzare pentru a evita plata impozitelor nu scuza acțiunile candidatului.

Candidatul a susținut că Comisia ar fi luat selectiv în considerare constatările completului de

judecată special al CSJ și că acesta ar fi fost suspus unui tratament diferențiat. Candidatul a citat o singură decizie drept exemplu de susținere a acestei afirmații (Decizia Comisiei nr. 4 din 6 decembrie 2023). Candidata vizată în acea decizie a primit o casă de la părinții săi prin contract de înstrăinare, cu condiția întreținerii acestora pe viață. Casa nu fusese achiziționată de candidată, așa cum a pretins candidatul, și nu a fost invocată problema neplății impozitelor. În procesul evaluării candidatei respective, pentru Comisie a fost cu putință să evalueze independent și să tragă concluzia că mama candidatei dispunea de resurse pentru a cumpăra cele două terenuri și a construi cele două case. În cazul respectiv, candidata a prezentat două rapoarte de evaluare a bunurilor imobile în care erau indicate etapele la care se afla construcția casei. În cazul prezent, candidatul a solicitat ca Comisia să accepte necondiționat drept adevărate prețurile contractuale incluse în contracte și chiar să ignore prețurile prezentate de acesta la audierea din cadrul evaluării inițiale. De asemenea, acesta nu a fost de acord cu utilizarea informațiilor prezentate de compania „LARA”. Totodată, însă, candidatul nu a prezentat oarecare date alternative care să infirme informațiile oferite de compania „LARA”. Comisia reiterează că nu a luat în calcul informația prezentată de compania „LARA” la calcularea volumului impozitului pentru creșterea de capital. Având în vedere toate cele de mai sus, Comisia consideră că faptele din aceste două evaluări diferă substanțial.

În concluzie, Comisia are dubii serioase în legătură cu prețul de 14.161 MDL (est. 867 EUR) la care ar fi fost vândut terenul cu suprafața de 0,06 ha și casa nefinalizată din mun. Chișinău, com. Stăuceni, în anul 2011 – un preț care este de mai multe de 3,5 ori mai mic decât valoarea sa cadastrală din anul 2002 (50.818 MDL). Prin subevaluarea prețului de vânzare a terenului și a casei nefinalizate, candidatul a evitat plata impozitului pentru creșterea de capital în urma vinderii acestor bunuri. Comisia are, de asemenea, dubii serioase în legătură cu veridicitatea prețului de vânzare declarat de 20.000 MDL pentru terenul cu suprafața de 0,12 ha, aflat în mun. Chișinău, com. Trușeni, în anul 2012. Aceste acțiuni pun la îndoială integritatea financiară și etică a candidatului. Un judecător, în general, trebuie să corespundă unui standard mai înalt de reputație și respectare a legii decât cetățeanul de rând. În calitate de judecător, candidatul trebuie să respecte cele mai înalte standarde de integritate și responsabilitate. Aceasta include obligația de a nu intra în tranzacții cu privire la bunuri personale care ar putea crea orice îndoieli cu privire la integritatea judecătorului. Judecătorii, în statutul lor oficial, își asumă responsabilități care le depășesc pe cele ale cetățenilor de rând.

Având în vedere circumstanțele de mai sus, Comisia are dubii serioase (art. 13 alin. (5) din Legea nr. 26/2022) în legătură cu conformitatea candidatului cu criteriul de integritate financiară în temeiul art. 8 alin. (4) lit. a) și alin. (5) lit. a) și c) și criteriul de integritate etică în temeiul art. 8 alin. (2) lit. a) din Legea nr. 26/2022, în ceea ce privește subestimarea la vânzarea-cumpărarea a două bunuri imobile și neplata impozitului pentru creșterea de capital din cauza prețului de vânzare subestimat, care nu au fost înlăturate de către candidat.

IV. Decizia

Ca urmare a evaluării reluate a candidatului, desfășurată în temeiul art. 14 alin. (8) lit. b) și alin. (10) din Legea nr. 26/2022; în temeiul art. 8 alin. (1), (2) lit. c), (4) lit. b) și (5) lit. c) d) și g) și art. 13 alin. (5) din Legea nr. 26/2022, Comisia a decis că candidatul nu întrunește criteriile de integritate financiară și etică întrucât s-au constatat dubii serioase în legătură cu respectarea de către candidat a criteriilor de integritate etică și financiară și, astfel, nu promovează evaluarea.

Scopul evaluării integrității etice și financiare a candidaților pentru funcțiile de conducere în Consiliul Superior al Magistraturii, Consiliul Superior al Procurorilor și organele specializate ale acestora este de a spori integritatea viitorilor membri ai acestor organe, precum și în vederea sporirii încrederii societății în activitatea organelor de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor, dar și, în general, în sistemul justiției (art. 8 alin. (1), preambul la Legea nr. 26/2022). Atunci când candidații nu promovează evaluarea din cauza unor dubii serioase privind integritatea financiară și/sau etică, acest lucru demonstrează că candidații pentru funcțiile de conducere din sistemul justiției au fost supuși evaluării în mod scrupulos având ca bază standarde înalte de integritate, crescând încrederea publicului în candidații care promovează evaluarea și sunt eligibili pentru a fi aleși ca membri ai organelor de autoadministrare. Având în vedere rolul decisiv al membrilor organelor de autoadministrare în selectarea, promovarea și sancționarea disciplinară a colegilor lor, precum și în administrarea beneficiilor, cum ar fi programele de locuințe la preț preferențial, este imperativ ca membrii înșiși să fi demonstrat cel mai înalt nivel de integritate financiară și etică, astfel încât să se poată aștepta ca, în poziția lor de conducători, ei să promoveze standarde înalte atât pentru ei înșiși, cât și pentru ceilalți.

Conform art. 13 alin. (1) din Legea nr. 26/2022, există doar două rezultate posibile ca urmare a evaluării candidaților pentru funcțiile de membru în organele de autoadministrare: promovarea sau nepromovarea evaluării. Comisia nu dispune de alte măsuri. Potrivit CtEDO, este în concordanță cu procesul de evaluare externă să existe o gamă mai limitată de măsuri. (În Albania existau doar două măsuri care puteau fi aplicate: destituirea din funcție sau suspendarea cu obligația de a participa la un program de instruire.)⁴² În ceea ce privește proporționalitatea unei decizii de nepromovare, bazată pe dubii rezonabile cu privire la integritatea financiară a unui candidat/candidate, CtEDO a susținut în mod repetat ordinele de confiscare emise de autoritățile naționale doar pe baza unei preponderențe de probe care sugerează că veniturile legale ale pârâților nu ar fi putut fi suficiente pentru achiziționarea bunului/bunurilor vizat(e). Ordinele de confiscare au fost menținute nu numai în ceea ce privește persoanele acuzate direct de infracțiuni, ci și în legătură cu membrii familiilor lor și alte persoane apropiate în privința cărora se presupunea că posedau și gestionau bunul/bunurile „dobândit(e) ilegal” în mod informal în numele persoanelor bănuite de săvârșirea infracțiunilor sau care, în alte circumstanțe, nu aveau statutul necesar de bună-credință.⁴³ O decizie de nepromovare, în contextul evaluării candidaților

⁴² *Sevdari contra Albaniei*, nr. 40662/19, alin. 87, 13 decembrie 2022.

⁴³ *Telbis și Viziteu contra României*, nr. 47911/15, alin. 68, 26 iunie 2018; *Gogitidze și alții contra Georgiei*, nr. 36862/05, alin. 107, 12 mai 2015; *Webb contra Regatului Unit* (dec.), nr. 56054/00, 10 februarie 2004; *Morabito și*

care doresc să activeze în organele de autoadministrare din sistemul de justiție, nu poate fi comparată în niciun fel, din perspectiva impactului asupra celor vizați cu ordinele de confiscare a bunului/bunurilor, care au fost susținute de CtEDO pe baza standardelor similare de probă.

Completul de judecată special al CSJ a sugerat că Comisia ar putea promova unii candidați cu probleme minore de integritate și să ofere o descriere detaliată a acestor probleme în deciziile Comisiei, astfel încât aceste probleme să poată fi luate în considerare de cei care votează pentru candidații la funcțiile de membri în organele de autoadministrare. Deciziile de evaluare ale Comisiei sunt publice doar cu acordul candidatului/candidatei și, astfel, nu poate fi asigurat că votanții vor avea informații despre problemele de integritate identificate de Comisie. În timpul evaluării inițiale a candidaților, doar 26 dintre cei 45 de candidați care nu au promovat evaluarea – puțin peste jumătate – au consimțit ca deciziile lor să fie făcute publice.

V. Calea de atac și publicarea deciziei

Conform art. 14 alin. (1) din Legea nr. 26/2022, decizia poate fi contestată de către candidata evaluată în termen de cinci zile de la data recepționării deciziei.

Conform art. 13 alin. (7) din Legea nr. 26/2022, decizia este transmisă prin email candidatei și instituției responsabile de organizarea alegerilor sau, după caz, a concursului, care este, în acest caz, Consiliul Superior al Magistraturii. În cazul în care candidata, în termen de 48 de ore de la momentul expedierii deciziei, nu notifică Comisia despre refuzul său privind publicarea, decizia se publică pe pagina web a Consiliului Superior al Magistraturii, în formă depersonalizată, cu excepția numelui și prenumelui candidatei, care rămân publice. Comisia va publica, de asemenea, decizia pe pagina sa web, în cazul în care candidatul nu se opune publicării.

Această decizie a fost adoptată în unanimitate de către toți membrii participanți ai Comisiei.

Decizia a fost întocmită în limbile engleză și română.

Semnătura:

Herman von HEBEL
Președinte al Comisiei

alții contra Italiei (dec.), 58572/00, 7 iunie 2005; și *Saccoccia contra Austriei*, nr. 69917/01, alin. 87-91, 18 decembrie 2008.